

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АЕРОКОСМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра машинознавства, стандартизації та сертифікації**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
д.т.н., професор

Кіндрачук М.В.
“ ___ ” _____ 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЮ
“МАГІСТР”**

**Тема: Система управління якості підготовки фахівців у авіаційному
коледжі**

Виконавець:

Чорнобай Н.І.

Керівник:

ст. викладач Семак І. В.

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

розд. “Охорона навколишнього середовища”:

к.т.н., доц. Мельник В.Б.

Нормоконтролер:

ст. викл. Семак І.В.

Київ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Аерокосмічний факультет

Кафедра машинознавства, стандартизації та сертифікації

Спеціальність: «Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка»

Освітньо-професійна програма: «Якість, стандартизація та сертифікація»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.т.н., професор

М.В. Кіндрачук

“ ” 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Чорнобай Наталії Іванівни

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема роботи “Система управління якістю підготовки фахівців у авіаційному коледжі ” затверджена наказом ректора від 02 жовтня 2020 року №1901/ст.

2. Термін виконання роботи з 05 жовтня 2020 р. по 31 грудня 2020 року.

3. Вихідні дані роботи: розробка рекомендацій до впровадження системи менеджменту якості на прикладі Запоріжського авіаційного коледжа у відповідності до вимог ДСТУ ISO 9001:2015 і Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про освіту» (2017 р.).

4. Зміст пояснювальної записки: аналітичний огляд літературних джерел з тематики кваліфікаційної роботи. Розділ 1. Теоретичні основи професійної підготовки фахівців у коледжах України. Розділ 2. Забезпечення якості професійної підготовки фахівців у авіаційному коледжі. Розділ 3. Розробка пропозицій щодо удосконалення процесів СУЯ підготовки фахівців у Запоріжському авіаційному коледжі. Розділ 4. Охорона навколишнього середовища. Загальні висновки. Список використаних джерел.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: Процеси управління якістю ВНЗ I-II рівня акредитації відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015; взаємодія процесів управління якістю надання освітніх послуг у Запоріжському авіаційному коледжі; структура якості освіти, яку надають в

авіаційному коледжі; модель реалізації забезпечення якості професійної підготовки фахівців зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка у ЗАК; діаграма Ісікави для процесу Задоволеність студентів навчанням в Запорізькому авіаційному коледжі; анкета «Задоволеність студентів навчанням в ЗАК»; Можливості дистанційного навчання. Висновки.

6. Календарний план-графік

№ по р.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Знайомство з літературою. Робота над змістом кваліфікаційної роботи.	05.10 – 12.10.2020 р.	
2.	Робота над вступом та розділом 1.	13.10 -21.10.2020 р.	
3.	Підбір матеріалів та написання розділу 2.	22.10 – 31.10.2020 р.	
4.	Розробка та написання розділу 3.	1.11. -12.11.2020 р.	
5.	Робота над основними висновками до кваліфікаційної роботи.	13.11. – 16.11.2020 р.	
6.	Оформлення роботи.	17.11. – 21.11.2020 р.	
7.	Робота та оформлення презентації до кваліфікаційної роботи	23.11. – 3.12.2020 р.	

7. Консультанти з окремих розділів

Назва розділу	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Охорона навколишнього середовища	Доцент кафедри машинознавства, стандартизації та сертифікації Мельник В.Б.		

8. Дата видачі завдання: “ 5 ”жовтня 2020р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Семак І. В.

Завдання прийняла до виконання _____ Чорнобай Н. І.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи Чорнобай Н.І. “Система управління якістю підготовки фахівців у авіаційному коледжі”. – Київ: Національний авіаційний університет, 2020р. – стор. 101; іл. 19; табл. 6.; бібл. джер. 27.

Об’єкт дослідження – система управління якістю підготовки фахівців у авіаційному коледжі.

Мета роботи – розробка рекомендацій щодо вдосконалення якості підготовки фахівців авіаційного коледжу.

Методи дослідження: аналіз системи управління якістю, обробка літературних джерел

АВІАЦІЙНИЙ КОЛЕДЖ, СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ, УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ, КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ, ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.

У роботі виконано аналіз системи управління якістю підготовки фахівців на прикладі Запорізького авіаційного коледжу.

Показано, що в умовах модернізації системи освіти професійна підготовка у коледжах є однією із актуальних науково-педагогічних та управлінських проблем. Визначено особливості поняття якості вищої освіти як категорії та об’єкта управління.

У роботі розроблено методикку оцінювання якості освіти та сформовано основні вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі.

Запропонована модель реалізації системи забезпечення якості професійної підготовки фахівців навчальних закладів в умовах євроінтеграції.

Розроблено діаграму Ісікави для оцінки процесу задоволеності студентів навчанням у авіаційному коледжі та сформована анкета для проведення досліджень за кількісними показниками.

Запропонована система дистанційного навчання в умовах карантину та розроблено положення про її реалізацію.

Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані при впровадженні системи управління підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

ЗМІСТ

ВСТУП		6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ УКРАЇНИ.....		9
1.1.	Особливості професійної підготовки фахівців у коледжах України.....	9
1.2.	Якість освіти у коледжах як категорія та об'єкт управління.....	13
1.3.	Моніторинг якості надання освітніх послуг – один з головних інструментів підготовки фахівців	19
Висновки.....		26
РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У АВІАЦІЙНОМУ КОЛЕДЖІ		27
2.1	Інтегральна модель управління якістю підготовки фахівців у авіаційному коледжі.....	27
2.2	Формування вимог до оцінки якості освіти у авіаційному коледжі	49
2.3	Вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі.....	55
Висновки.....		60
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ СУЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАПОРІЖСЬКОМУ АВІАЦІЙНОМУ КОЛЕДЖІ		62
3.1	Розробка моделі підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка.....	62
3.2	Моніторинг рівня задоволеності студентів.....	69
3.3	Розробка положення про дистанційне навчання у Запоріжському авіаційному коледжі.....	74
3.4	Особливості організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання	78
Висновки.....		81
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....		82

4.1	Стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств на засадах соціальної відповідальності.....	82
4.2	Впровадження системи екологічного управління в закладах освіти як організаційний механізм екологічного збалансованого розвитку суспільства.....	88
Висновки.....		92
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....		94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		96

Вступ

Соціально-економічні трансформації в Україні, зорієнтованість процесів розбудови держави на європейській та світовий вектори, зумовлюють реформи у системі освіти, а, відтак, потребують якісно нових підходів до управління усіма її складовими. Особливої уваги потребує післяшкільна освіта, на яку покладено завдання продукування якісного людського капіталу, підвищення інтелектуального та культурного рівня суспільства. Нові вимоги до якості фахівців актуалізують перегляд підходів до управління професійною підготовкою. Насамперед, сьогодні є актуальною проблема модернізації та забезпечення якості підготовки молодших спеціалістів у коледжах України.

Відповідно до Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.) коледжі втрачають статус закладів вищої освіти. Саме тому перед коледжами постало завдання знайти власне місце в оновлюваній системі неперервної професійної освіти, враховуючи особливості їхньої діяльності, яка забезпечує масову, доступну, практико зорієнтовану освіту, спрямовану на задоволення потреб ринку праці. І в цьому проявляється її суспільно-економічна та особистісна цінність [1].

Активне реформування сфери освіти в Україні актуалізувало низку методологічних та управлінських проблем, зумовило пошук способів забезпечення якісної професійної підготовки фахівців у системі неперервної

професійної освіти. Їхнє розв'язання пов'язане із вдосконаленням законодавчо-правого поля функціонування сфери освіти; пошуком ефективних технологій управління освітніми процесами на всіх рівнях, у тому числі, конкретного авіаційного закладу освіти; впровадження в освітню практику інноваційних стратегій управління; створенням сучасних освітніх систем та їхнього моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління у сфері освіти на партнерських засадах; формуванням управлінців нової генерації, здатних мислити і діяти системно, у тому числі в кризових ситуаціях, приймати управлінські рішення, ефективно використовувати наявні ресурси. Саме від управління, його інтегративної здатності генерувати, спонукати, стимулювати, організовувати та імплементувати в практику передові наукові ідеї та концепції залежить успішність професійної підготовки авіаційних фахівців в освітньому середовищі закладу вищої освіти [2].

Пріоритетним напрямом розвитку освіти в Україні має стати підвищення якості освітніх послуг, надання рівного доступу до якісної освіти на всіх рівнях, посилення конкурентоспроможності національної системи освіти та її інтеграція до єдиного європейського освітнього простору.

Підвищення ефективності фахової підготовки фахівців авіаційних закладів до виконання професійних дій, зокрема вдосконалення її теоретичних, організаційних і методичних аспектів, – це частина загальної авіаційної політики, яка є однією з актуальних проблем сучасної науки та практики.

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОЛЕДЖАХ УКРАЇНИ

1.1. Особливості професійної підготовки у коледжах України

Не дискутуючи про необхідність змін у сфері освіти нашої країни, наполягаємо, що реформи мають базуватись на вивченні, збереженні та удосконаленні кращого досвіду, вибудовуванні цілісної стратегії щодо розвитку всіх елементів системи з метою отримання результату, який відповідає запиту сьогодення та інтересам нашої країни, а не третіх сторін.

Зараз науковці, практики, широке коло стейкхолдерів активно обговорюють місце і роль коледжів у системі освіти України у контексті реалізації цільових завдань розвитку освітньої сфери й імплементації Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [3]. Жвава суспільно-політична дискусія засвідчує актуальність та гостроту проблеми. Полеміка точиться щодо місця коледжів у системі освіти, їх цільового призначення, змісту освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців, умов продовження навчання випускниками коледжів на вищих рівнях освіти тощо.

Вирішення цього складного завдання, яке матиме політичні, соціальні, економічні наслідки, має ґрунтуватись на результатах багатоаспектних досліджень особливостей професійної підготовки в умовах коледжів і технікумів. З'ясування особливостей освітньої діяльності коледжів, виявлення позитивного досвіду та недоліків дасть змогу обґрунтувати шляхи їхнього подальшого розвитку в системі освіти України, сприятиме виробленню науково обґрунтованих управлінських рішень щодо подальшої ролі та місця коледжів у підготовці фахівців для економіки країни.

Сьогодні, у переважній більшості випадків, коледжі та технікуми здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем Молодший спеціаліст. В Законі України «Про освіту» (2017 р.) [4] у Розділі XII Прикінцеві та перехідні положення» зазначено, що «освітня діяльність за

освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, що започаткована до набрання чинності цим законом, продовжується у межах строку навчання за відповідною програмою з видачою диплома молодшого спеціаліста. Останній прийом на здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста проводиться у 2019 році. Особи, які розпочали навчання за програмою підготовки молодшого спеціаліста до 2019 року включно, у разі успішного завершення навчання отримують диплом молодшого спеціаліста, який прирівнюється до диплома молодшого бакалавра. Особи, які розпочали навчання за програмою підготовки молодшого спеціаліста з 2020 року, у разі успішного завершення навчання отримують диплом молодшого спеціаліста, що засвідчуватиме здобуття кваліфікації фахової передвищої освіти» [1].

Вітчизняна система вищої освіти сформувалась за період незалежності України відповідно до чинного законодавства, реальних економічних, політичних, соціокультурних вимог з урахуванням світових та європейських тенденцій. Вона має складну архітектоніку і характеризується значними чисельними показниками, які, наразі, потребують якісної оцінки та перегляду. За останні кілька років для системи вищої освіти характерні трансформаційні процеси різної природи: зміна законодавчого поля функціонування; зміна чисельності освітніх закладів у бік зменшення; створення різних механізмів для формування якіснішого складу суб'єктів навчання у зв'язку з посиленням вимог до вступників та науково-педагогічних працівників через механізми зовнішнього оцінювання; пошук різних шляхів підвищення її якості за якісними та кількісними параметрами.

Проаналізуємо місце коледжів у системі післяшкільної освіти України, базуючись на офіційних Державної служби статистики та Міністерства освіти і науки України [6; 7].

У період 1991–2019 р.р. мережа закладів вищої освіти України зазнавала суттєвих змін. Так, якщо в 1991/92 н. р. налічувалося 754 виші I–II р. а. (технікуми, училища) та 156 вишів III–IV р. а. (університети, академії, інститути), то в 2015/16 н. р. – 288 вишів I–II р. а. (коледжі, технікуми, училища)

та 371 III–IV р. а. (університети, академії, інститути). Аналіз статистичних даних показав, що пік зростання чисельності закладів вищої освіти припадає на 2008/09 н. р. – 904, в тому числі 528 – I–II р. а. та 353 – III–IV р. а. [6]. За останні п’ять років чітко спостерігається тенденція щодо зменшення кількості закладів вищої освіти, загальної чисельності студентів та чисельності студентів у розрахунку на 10 000 населення (Табл. 1.1), що свідчить про процеси оптимізації мережі, які мають різнопланові причини. Серед них: як закриття, злиття, об’єднання вишів, так і зниження народжуваності в Україні, яке притаманне процесам відтворення населення нашої країни вже з 90-х років ХХ століття.

Таблиця 1.1

Навчальний рік	Чисельність студентів у розрахунку на 10 000 населення	
2011/2012	81	476
2012/2013	80	439
2013/2014	78	410
2014//2015	74	389
2015/2016	58	335
2016/2017	54	322
2017/2018	51	321
2018/2019	49	314

Серед закладів вищої освіти I–II р. а. найбільше коледжів (218) та технікумів (56), а серед III–IV р. а. – університетів (185) та академій (53).

На 2019 рік, згідно з офіційними даними, в Україні функціонувало 659 вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації усіх форм власності (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції), в яких здобувало освіту близько 1,7 млн. осіб, що становить близько 4% усього населення країни.

За географічним розташуванням найбільше вишів у Києві – 101, у тому числі 38 університетів та 22 коледжі; Харківській області – 69, у тому числі 23

університети та 16 коледжів; Дніпропетровській області – 52, у тому числі 13 університетів та 15 коледжів.

За підпорядкуванням найбільше закладів вищої освіти знаходиться у підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України (264), Міністерства охорони здоров'я України (34), Міністерства культури України (25). Крім того, налічується 134 приватних ВНЗ.

Згідно з Переліком спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста (Перелік, 2007 [9]), який втратив чинність у 2015 році у зв'язку з упорядкуванням нового переліку (Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (далі – Перелік, 2015 [10]), підготовка молодших спеціалістів для різних галузей господарства здійснювалась за 287 спеціальностями, що представляли 41 галузь знань.

Аналіз галузевої спеціалізації професійної підготовки у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації засвідчив, що останні кілька років перманентно лідирують спеціальності таких галузей знань: інженерія, виробництво та будівництво (28% від загального числа студентів у закладах вищої освіти); охорона здоров'я та соціальне забезпечення (24%); соціальні науки (16%).

Закцентуємо увагу, що на сьогодні студенти коледжів, крім диплома встановленого зразка про відповідний рівень вищої освіти, отримують і атестат про повну загальну середню освіту, склавши після другого курсу Державну підсумкову атестацію. Навчання у коледжах за освітнім кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста зараз триває 3–4 роки, залежно від спеціальності. Отже, сутнісна особливість освітніх закладів, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів, полягає у тому, що вони одночасно поєднують функції повної загальної середньої освіти – приймаючи на навчання після 9-го класу, професійно-технічної – даючи майбутній фах через значну кількість практичного навчання та вищої – орієнтуючись на формування у студентів

спеціальних умінь і знань та досвіду їх застосування для вирішення типових професійних задач і загальнокультурну підготовку через певний фундаментальний зміст *якісної* професійної підготовки.

Варто зауважити, що одним із найважливіших завдань організації управління професійною підготовкою на засадах середовищного підходу є розробка критеріальної бази оцінки результативності управлінських впливів, управлінської системи, що виражається у якості результатів професійної підготовки, якості роботи закладу вищої освіти, інтегральної якості освіти, яку забезпечує коледж.

Якість освіти – це характеристика функціонування освітньої системи у відповідності до мети діяльності, яка передбачає досягнення освітніми суб'єктами заданого (нормативного) рівня підготовленості (предметних, метапредметних, особистісних діагностованих результатів) [11]. Сучасне розуміння якості освіти поєднує якість освітнього результату (проявляється в готовності випускника до прояву самостійності у всіх формах життєдіяльності та успішній соціалізації, завдяки набутим компетентностям; забезпечується оптимально підібраними освітніми технологіями, в яких знання, вміння, навички стають інструментами, які забезпечують цю готовність); якість освітнього процесу, що забезпечується інноваційною діяльністю викладачів; якість змісту (адекватні освітні програми); якість системи, що напряду взаємопов'язана з системою управління та якістю усіх її аспектів [1].

•1.2 Якість освіти у коледжах як категорія та об'єкт управління.

Якість освіти у коледжах лежить в основі забезпечення і підвищення якості життя населення як головної мети існування будь-якої держави у ХХІ ст.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» [3] *якість вищої освіти* – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти, а *якість освітньої діяльності* – рівень організації освітнього процесу у вищому

навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Проте, продукт коледжів не зводиться лише до освітніх послуг. Освіта – це суспільне благо, воно в сучасних умовах лежить в основі матеріального і духовного розвитку. Продуктом освіти є соціальна якість людини в цілому, тобто особистість у всьому багатстві її проявів, включаючи і професіоналізм.

Отже, якість освіти є багатоаспектною категорією (рис.1.1), а поняття якості освіти – ширшим за поняття підготовки фахівця. Воно розкривається в необхідності підготовки особистості.

Рис. 1.1. Аспекти якості освіти

За своєю сутністю сучасні коледжі є багатовимірною організацією, в межах якої вирішується безліч завдань, спектр яких включає в себе і суто навчальні питання, і питання виховання особистості, і проблеми фундаментальної науки, і сферу стратегічного управління, і виробничо-господарську діяльність та ще масу інших областей [12].

З огляду на вищезазначене, основними категоріями результатів діяльності коледжів є якість освітньої послуги, якість наукової продукції, якість освіти як суспільного блага, якість людини, якість фахівця (рис. 1.2), причому кожна з цих якостей має чотири рівні (рис. 1.3).

Рис. 1.2. Основні категорії результатів діяльності коледжів

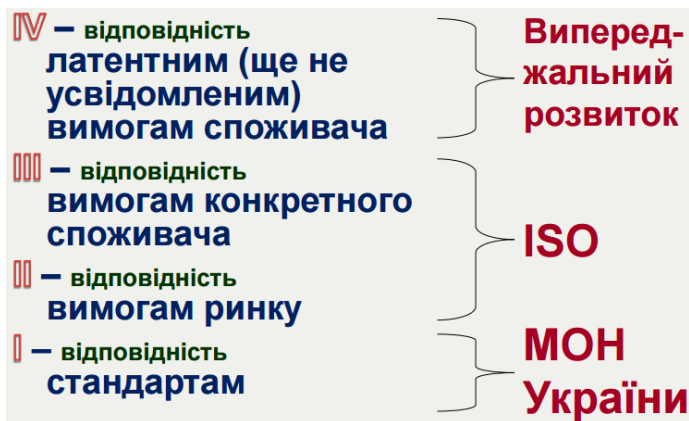

Рис. 1.3. Рівні якості

Стандартом ДСТУ ISO 9001:2015 [13] зазначено потенційні вигоди для навчального закладу від запровадження системи управління якістю, на основі цього стандарту: здатність постійно постачати освітні послуги, які задовольняють вимоги замовників, а також застосовні законодавчі та регламентувальні вимоги; створення можливостей для підвищення задоволеності замовників; урахування ризиків і можливостей, пов'язаних із середовищем і цілями організації; здатність демонструвати відповідність установленим вимогам до системи управління якістю.

Парадигмально-інтегральна модель управління якістю підготовки фахівців відповідно до міжнародних стандартів серії ISO передбачає запровадження системи управління якістю (далі – СУЯ) відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015 (рис. 1.4, 1.5).

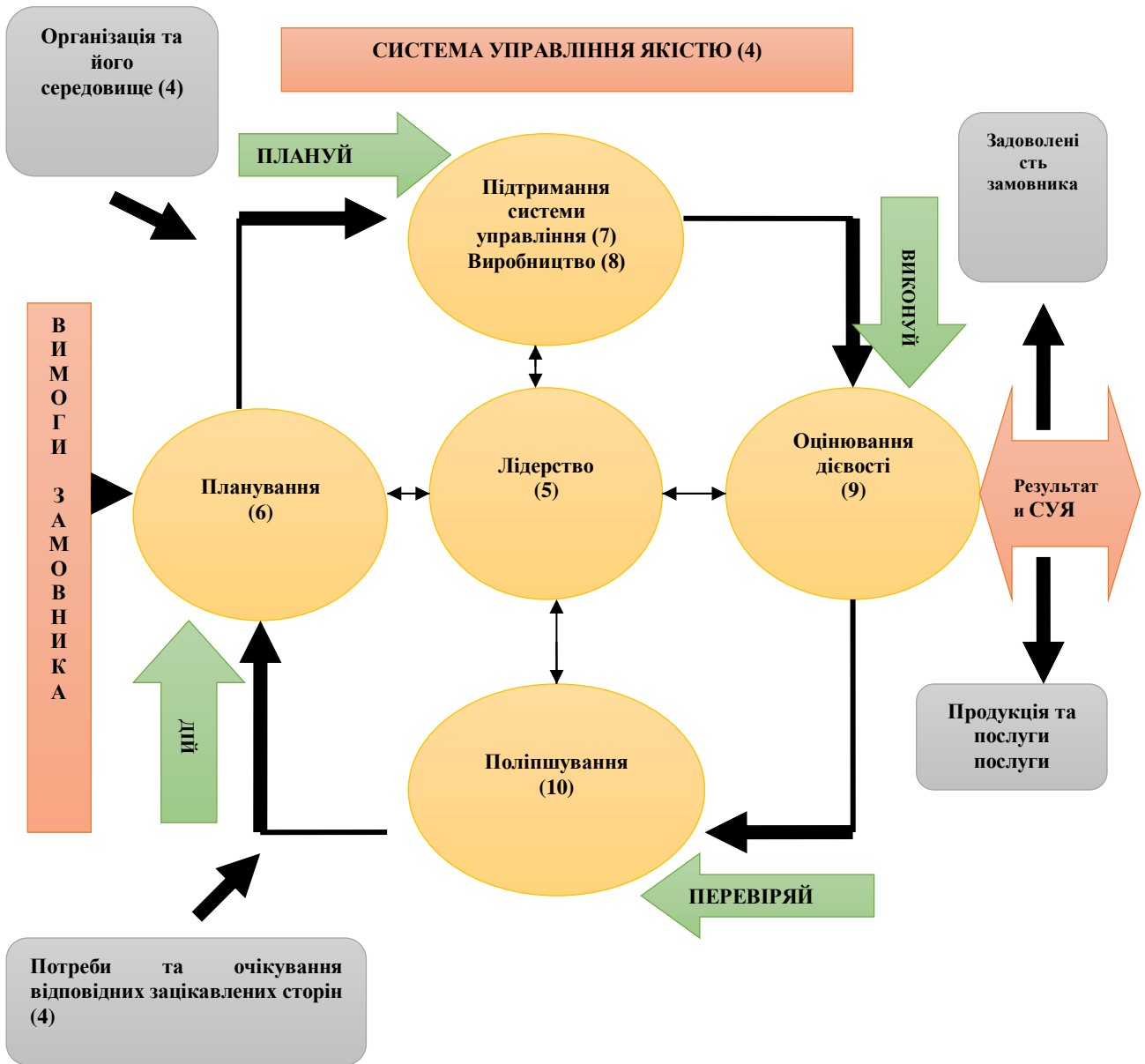

Рис. 1.4. Вимоги СУЯ відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015

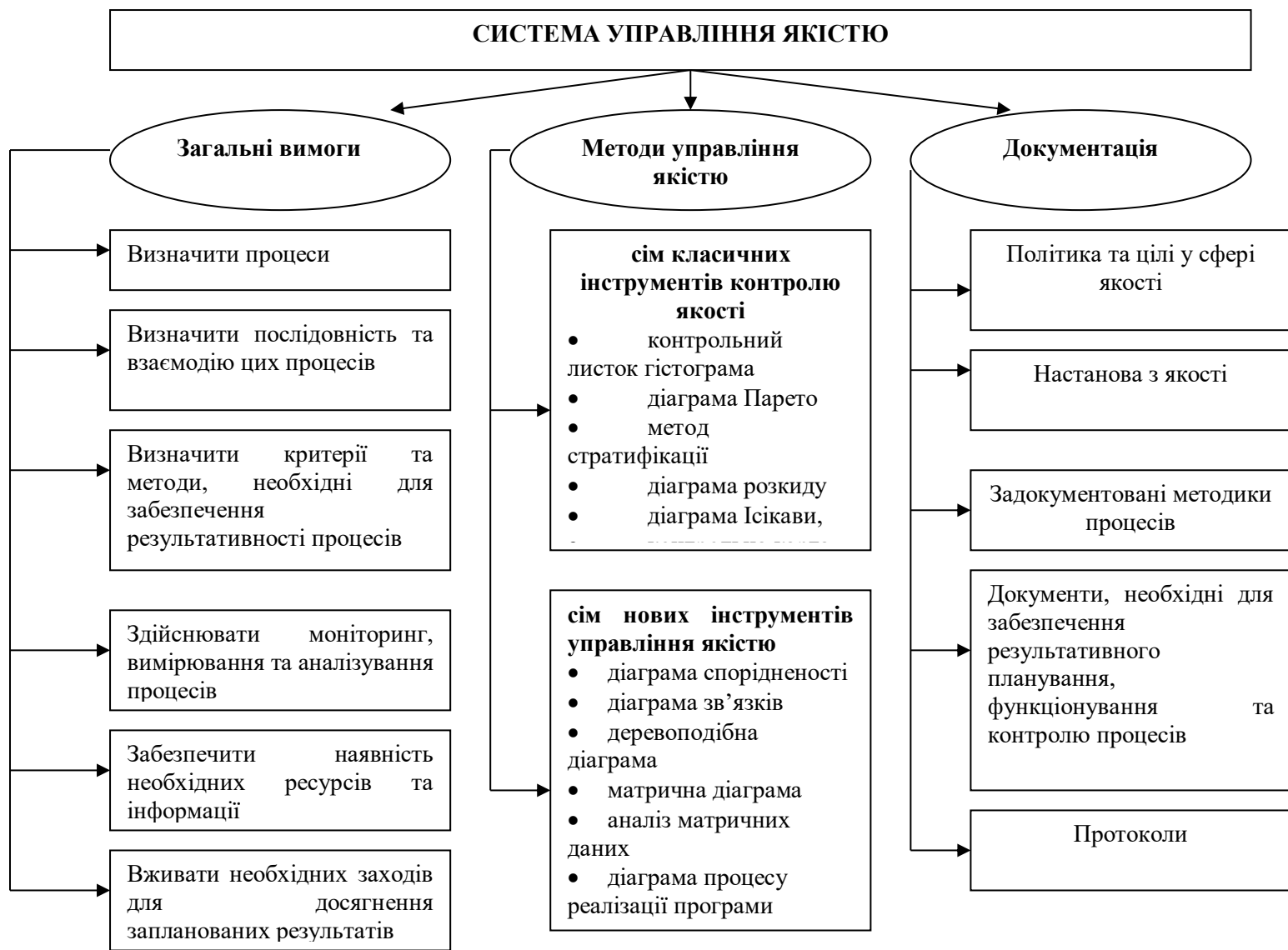

Рис.1.5 Система управління якістю відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015

Базовим документом для розроблення СУЯ будь-яких організацій незалежно від сфери діяльності є стандарт ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» (в Україні – ДСТУ ISO 9001:2015) [13], який базується на принципах TQM [14] та містить універсальні вимоги до СМЯ. Універсальність стандартів ISO серії 9000 пов'язана із тим, що вони слугують інструментом довіри до продукції та самої організації, яка запровадила у своє життя цей стандарт та відповідно розробила і сертифікувала СМЯ. Поряд із стандартом ISO 9001 у різних сферах діяльності свого часу було розроблено ряд додаткових настанов, що пояснюють його вимоги щодо певної сфери

Як видно з рис. 1.4 - 4 елементи розподілені по розділах з 4 по 10, праворуч на моделі наведені зацікавлені сторони, споживачі (замовника) і їхні вимоги. Задоволеність споживача (продукти та послуги) визначено через основний процес 8 «Виробництво», результати якого оцінюються в розділі 9 «Оцінювання дієвості». Отримана інформація про стан показників потрапляє до керівництва, функції стосовно прийняття рішень якого наведено в розділі 5 «Лідерство». Далі на основі керівних рішень розробляються цілі та плани (розділі 6 «Планування»), які реалізуються в основному процесі. Розділ 10 «Поліпшування» забезпечує постійне поліпшення системи менеджменту якості, а розділ 7 «Підтримання системи управління» забезпечує ресурсами процеси.

Основою системи управління якістю є процесний підхід та ризик-орієнтоване мислення. Розуміння та керування взаємопов'язаними процесами як системою сприятиме результативності та ефективності навчальних закладів у виконанні поставлених завдань та досягненні запланованих результатів. Цей підхід дасть змогу коледжам контролювати взаємозв'язки та взаємозалежності процесів системи з тим, щоб уможливити підвищення загальної їх дієвості.

Для цього необхідно з урахуванням вимог ДСТУ ISO 9001:2015 ідентифікувати ключові процеси, які впливають на якість освітніх послуг; визначати взаємозв'язок та взаємодію між ключовими процесами; описувати процеси через систему показників процесів; визначати ресурси для здійснення процесів та відповідальних за процеси; розробляти методики вимірювання

показників процесів; здійснювати моніторинг за процесами (їх показниками); розглядати ризики та можливості; аналізувати встановлені невідповідності під час протікання процесів; здійснювати коригувальні та запобіжні заходи; проводити постійне удосконалення процесів; реєструвати результати моніторингу та удосконалення процесів.

1.3 Моніторинг якості надання освітніх послуг – один з головних інструментів підготовки фахівців

Якість освіти охоплює якість навчання, виховання та розвитку особистості у результаті освітньої діяльності. Водночас немає єдиної дефініції «якість освіти». Науковці виокремлюють в змісті якості освіти специфічні для своєї галузі знань ознаки. Це ускладнює вироблення загальних підходів до вироблення адекватних критеріїв оцінювання якості освіти [15].

Більшість дослідників тлумачать якість освіти як ступінь задоволення учасників освітнього процесу наданими коледжами освітніми послугами, ступінь досягнення поставлених освітніх цілей і завдань; якість підготовки кадрів, якість фінансових умов, якість технологій та якість концептуального курсу управління.

У найширшому розумінні під якістю освіти розуміють єдність компоненти, які необхідно вимірювати для одержання узагальненої оцінки й подальшого управління для покращення досягнутої якості:

- *викладання* (сам освітній процес та науково-педагогічна діяльність);
- *науково-педагогічні кадри* (їх підготовка, кваліфікація тощо);
- *освітні програми*;
- *матеріально-технічна база ЗВО*;
- *інформаційно-освітнє середовище*;
- *здобувачі освіти* (їх людські, особистісні якості, що формуються під впливом освітнього процесу);

- управління коледжем;
- наукові дослідження.

Головним замовником якості освіти, звичайно є студент та його батьки. Тому саме вони є головним індикатором якості надання освітніх послуг у конкретному коледжі.

Мета моніторингу – виявлення сильних та слабких ланок в організації освітнього процесу, розробка та реалізація спільно з органами студентського самоврядування щорічних заходів, спрямованих на досягнення високоякісних результатів освітньої та наукової діяльності викладацького та студентського колективів. Надання коледжам академічної незалежності насправді значно збільшило їх відповідальність за рівень підготовки фахівця, швидке реагування на запити ринку праці. Потреба модернізації вищої освіти поставила перед педагогічною наукою і практикою завдання, пов'язані з формуванням компетентного фахівця, для якого характерні професійна мобільність, творче та креативне ставлення до роботи. Це в свою чергу трансформує методи та прийоми оцінки якості. При цьому основним результатом моніторингу якості надання освітніх послуг залишається встановлення отримання здобувачами освіти професійних знань (науково-дослідних, дидактичних, суспільно-орієнтованих, психолого-педагогічних умінь та навичок).

У коледжах підготовка до проходження процедур внутрішнього моніторингу якості освітнього процесу, як правило, включає самооцінку організаційно-методичної складової і тому апріорі сприяє її удосконаленню на всіх рівнях: від викладача до кафедри та навчального структурного підрозділу. Результати моніторингу при об'єктивному критичному тлумаченні дозволяють виявити слабкі та сильні сторони ведення освітнього процесу у коледжі і на основі них прийняти відповідні управлінські рішення для покращення системи підготовки фахівців. Після цього обов'язкова процедура контролю виконання таких рішень. Очевидно, що моніторинг повинен мати періодичний і системний характер.

Для успішного впровадження реалізації моніторингу якості освіти необхідно врахувати глобалізаційні виклики, що виникають в освітньому просторі - економічні, політичні, соціальні, культурні та моральні. [16].

Узагальнюючи наведені різні означення, вважаємо, що під якістю треба розуміти сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, завдяки яким формується такий рівень професійної компетентності майбутніх фахівців, який задовольнить потреби здобувачів освіти, працедавців, держави і суспільства в цілому.

Як інструмент державного управління освітньою галуззю оцінювання якості освіти полягає в наступному:

- удосконалити педагогічні засоби;
- визначити результативність навчання студентів;
- порівняти коледжі, визначити рейтинг популярності закладів;
- оцінити ефективність використання бюджетних коштів коледжу;
- спланувати і спрогнозувати розвиток освітньої галузі;
- сформулювати освітню політику;
- визначити престижність та конкурентоспроможність національної системи освіти.

Відповідно, моніторинг у системі освіти – це системна процедура, яка не обмежується лише контрольною функцією. Його мета полягає не лише у відстеженні стану певного суб'єкта освітньої діяльності, але і у з'ясуванні чинників, які потрібні для його розвитку, зміни ситуації тощо. Моніторинг у соціально-педагогічних системах, до яких відноситься коледжі, – «це інформаційна система, яка постійно змінюється завдяки безперервності спостереження певного об'єкта за виділеними параметрами, факторами та критеріями управління з метою прийняття оперативного управлінського рішення щодо прогнозування його подальшого розвитку» [15].

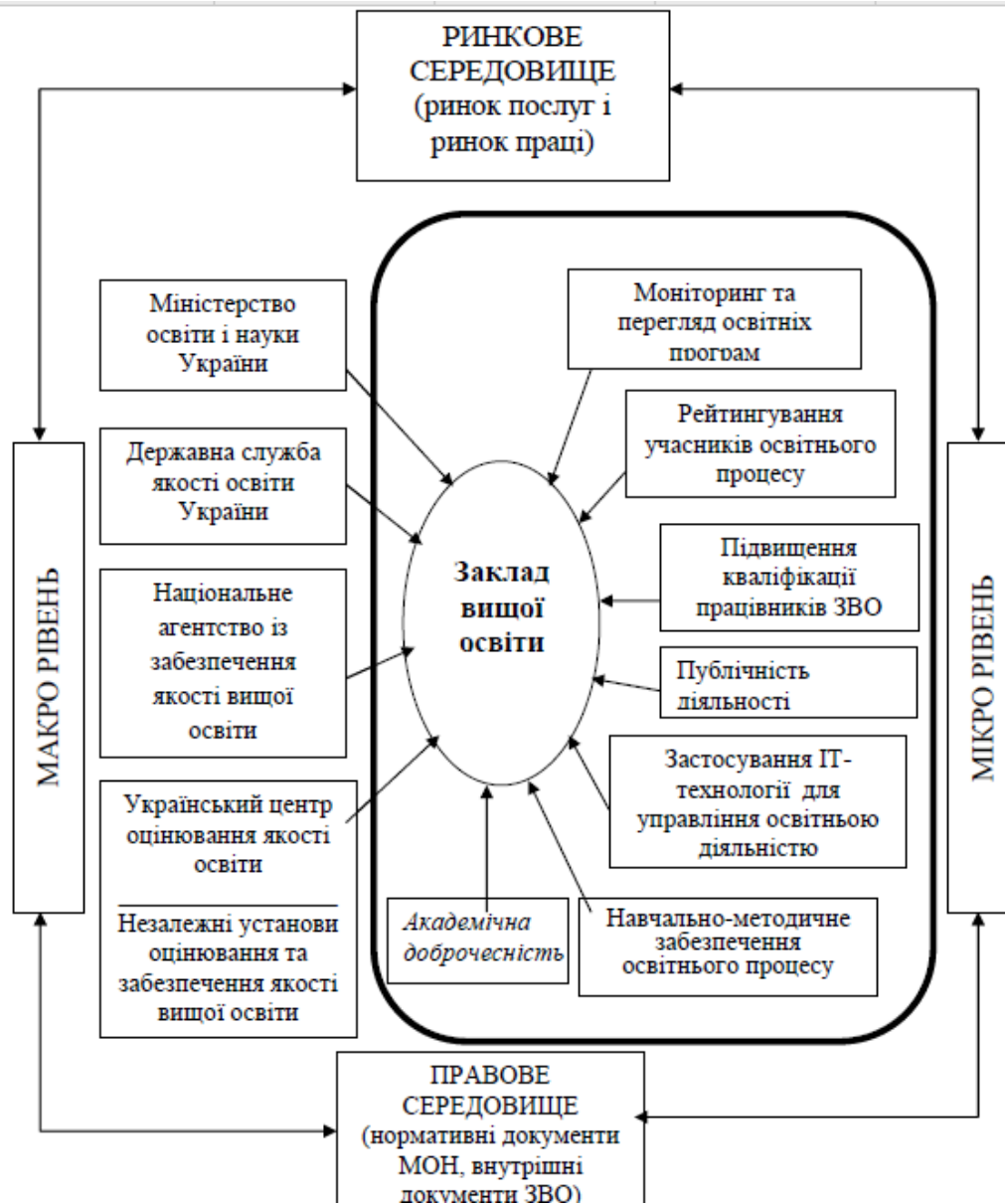

Рис. 1.6 Система забезпечення якості освіти в Україні

Згідно із класифікацією систем можна стверджувати, що система забезпечення якості освіти є абстрактною змішаною відкритою складною динамічною активною організаційною системою з управлінням.

Будь-яка система менеджменту якості призначена для управління процесами з метою забезпечення якості їх результатів. Тому система внутрішнього забезпечення якості освіти коледжу має базуватись на реалізації основних управлінських функцій [16]: Проблему якості освіти визначено як одну з основних у провідних країнах світу, бо якість освіти, якість життя в усій його

багатогранності – це цінність, до якої людина прагне як до найвищої суспільної мети:

- взаємодія із зовнішнім середовищем;
- формування політики й цілей коледжу в галузі якості;
- планування якості:
- організація виконання планів з якості;
- підвищення кваліфікації та мотивація персоналу:
- контроль якості;
- інформація про якість;
- розробка заходів з покращення якості;
- прийняття рішень;
- реалізація заходів.

Показником ефективності системи внутрішнього забезпечення якості освіти та рівня культури якості є динаміка професійного росту випускників коледжу.

Таким чином, процес управління якістю освіти потребує *взаємодії із зовнішнім середовищем*. До впливових факторів зовнішнього середовища відносяться: споживачі освітніх послуг – працедавці, в тому числі - держава; кон'юнктура ринку праці; зацікавлені в отриманні освітніх послуг – абітурієнти; політика держави, зокрема в галузі освіти; конкуруючі навчальні заклади; інтеграційні та глобалізаційні процеси, які знімають кордони як з точки зору доступу до іноземних закладів вищої освіти (далі ЗВО), так і до ринків праці інших держав. Для врахування цих факторів необхідно: постійно вивчати і передбачати хоча б у короткостроковому періоді запити ринку праці; актуалізувати вибірково навчальні курси та освітні програми; вести активний пошук із потенційними абітурієнтами; брати участь у спільних заходах із працедавцями - ярмарках вакансій/професій; вести постійний контроль за якістю кінцевих результатів навчання; відслідковувати та впроваджувати нові запити законодавчої політики, особливо в галузі освіти та якості.

Політику й цілі коледжу в галузі якості формує директорат, що має знайти своє відображення у стратегічному плані розвитку ЗВО.

Планування якості полягає у розробці плану якості, який визначає процедури та ресурси, які мають застосовуватись для кожної конкретної освітньої продукції. Наприклад, планом якості підготовки фахівці є освітня програма, яка містить навчальний план спеціальності відповідного освітнього рівня.

Плани якості класифікують за: часовою ознакою – стратегічний (навчальний план) та тактичний (робочий план на навчальний рік); за областю розповсюдження – загальний для всього ЗВО, наприклад побудова внутрішньої системи забезпечення якості, впровадження систем електронного документообігу, формування системи освітнього маркетингу, план моніторингу якості освітніх послуг тощо; частковий, який поділяють на горизонтальний, що поширюється лиш на окремі процеси ЗВО, та вертикальний, що поширюється лиш на окремі підрозділи ЗВО. До часткових планів якості відносяться: ліцензування нових спеціальностей чи закриття прийому на ті, які нерентабельні чи незатребувані на ринку праці; оновлення матеріально-технічної бази; внутрішній освітній аудит окремих підрозділів чи за окремими показниками та ін. Взаємозв'язані плани якості необхідно узгоджувати за термінами виконання.

Організація виконання планів з якості передбачає забезпечення документальне (розпорядження, накази, нормативи) методичне (методики виконання, методичні рекомендації), матеріальне (виділення необхідних матеріальних ресурсів), часове (визначений час для досягнення цілей плану) і кадрове (персонал необхідної спеціальності та кваліфікації).

Кадрова складова відіграє визначальну роль в менеджменті якості коледжу. Із загальної теорії менеджменту відомо, що в умовах правильної організації праці кваліфікований та зацікавлений працівник, який має у своєму розпорядженні необхідну матеріальну базу, забезпечує необхідну якість результатів своєї діяльності. У сучасному інформаційному суспільстві кожен повинен перманентно *підвищувати свою кваліфікацію*.

Мотивацію персоналу заклади здійснюють, використовуючи рейтингування викладачів за результатами їх наукової, навчально-методичної та організаційної діяльності.

Значення *контролю якості* в тому, що він встановлює відповідність результатів діяльності ЗВО заданим вимогам або виявляє допущені відхилення від встановлених стандартів. Проблему якості освіти визначено як одну з основних у провідних країнах світу, бо якість освіти, якість життя в усій його багатогранності – це цінність, до якої людина прагне як до найвищої суспільної мети.

Висновки до першого розділу

Встановлено, що в умовах модернізації вітчизняної системи освіти, професійна підготовка у коледжах, законодавче визначення її місця у системі неперервної професійної підготовки фахівців є однією з актуальних науково-педагогічних та управлінських проблем. Коледжі як вищі навчальні заклади I–II рівнів акредитації, що забезпечують підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, функціонують в Україні з 1991 року згідно із Законом України «Про освіту» (1991 р.), є спадкоємцями, разом із технікумами та училищами, традицій середньої спеціальної освіти радянської доби, однак сьогодні мають «хитке» місце відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Професійна освіта, яка пропонується особистості в коледжі, має суспільно-економічну та особистісну цінність, оскільки сприяє підвищенню освітнього, культурного рівня особистості, забезпечує фахівцями ті ланки економіки, де вже не достатньо шкільної освіти, але ще немає потреби в університетській, є на сьогодні доступною, масовою.

Виявлено, що успішність впровадження системи управління якістю відповідно до вимог стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 у коледжі може забезпечити розвиток освітнього середовища, яке спрямоване на підготовку конкурентоспроможного фахівця в усіх вимірах – професійному, культурному, соціальному, громадянському. Визначено особливості поняття якості вищої освіти як категорії та об'єкта управління.

Показано, що одним з головних інструментів підвищення результативності процесів СУЯ ВНЗ I, II рівня акредитації є моніторинг, а інтеграція ризик-орієнтованого підходу в рамках функціонування процесів є перспективним методом розвитку СУЯ будь-якої організації, зокрема ВНЗ.

РОЗДІЛ 2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У АВІАЦІЙНОМУ КОЛЕДЖІ

2.1 Інтегральна модель управління якістю підготовки фахівців у авіаційному коледжі

Прикладом сучасного коледжу є Запорізький авіаційний коледж імені академіка Олександра Георгійовича Івченка (далі ЗАК чи коледж). В коледжі готують фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за спеціальностями представленими на рис.2.1.

Рис.2.1 Перелік спеціальностей у ЗАК

Для формування системи управління якістю Коледжу, у першу чергу, необхідно враховувати вимоги стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 [13] до кожного з принципів управління якістю.

З урахуванням вимог ДСТУ ISO 9001:2015 [13] визначимо процеси управління якістю, які діють у ЗАК (рис. 2.1).

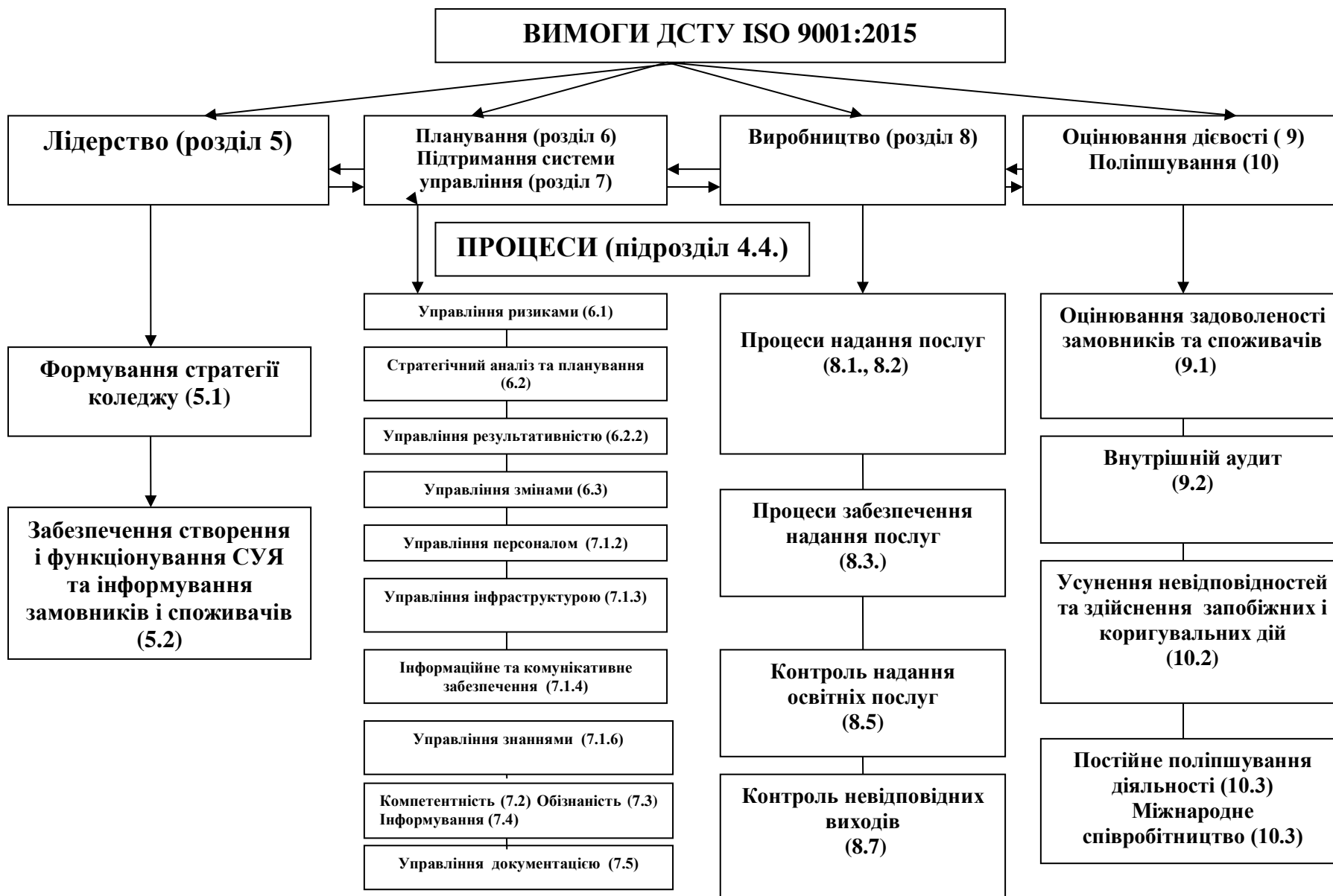

Рис.2.1 Процеси управління якістю у ЗАК відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015

Процеси системи якості (4.4)

У Запорізькому авіаційному коледжі визначили і задокументували процеси, потрібні для системи управління якістю. Для кожного процесу визначені:

- ✓ входи та виходи цих процесів,
- ✓ послідовність і взаємодія з іншими процесами,
- ✓ ресурси, необхідні для їх функціонування,
- ✓ відповідальність і повноваження,
- ✓ критерії оцінки результативності,
- ✓ методи проведення моніторингу,
- ✓ ризики та можливості, які потрібно враховувати для досягнення

процесами запланованого результату.

Вимоги до змісту і оформлення процесів системи управління якістю встановлені процесом Пр 18 «Контроль документів і протоколів».

ЛІДЕРСТВО (5)

Формування стратегії ЗАК (5.1)

Найвище керівництво коледжу становлять директор коледжу та його заступники. Найвище керівництво реалізує принцип лідерства щодо управління якістю.

З метою надання доказів виконання своїх обов'язків щодо розробки та впровадження системи управління якістю, а також до постійного поліпшення її результативності, найвище керівництво забезпечує:

- визначення та надання освітньої послуги, яка задовольняє потреби та очікування особи, яка навчається;
- доведення до всіх співробітників важливості задоволення вимог та очікувань замовників, правових та регуляторних вимог в сфері освіти, в сфері цивільної авіації та будь-яких інших вимог;
- формування політики у сфері якості;
- визначення цілей у сфері якості;

- забезпечення функціонування системи управління якістю необхідними ресурсами;
- аналізування системи управління якістю з визначеною періодичністю для оцінки її придатності та адекватності, а також необхідності в її поліпшенні;
- зобов'язання щодо постійного поліпшування освітньої та інших послуг та системи управління якістю.

Найвище керівництво коледжу визначає й документує потреби й очікування замовників. Для цього воно здійснює:

- ✓ вивчення вимог замовників та інших застосовних вимог;
- ✓ аналізування цих вимог;
- ✓ доведення важливості виконання цих вимог до всіх рівнів коледжу;
- ✓ результативний зв'язок з замовниками, включаючи реагування на їхні скарги та претензії;
- ✓ визначення та врахування ризиків та можливостей, які можуть впливати на відповідність послуг, що надаються;
- ✓ вивчення ступеню задоволеності замовників та необхідності поліпшенні послуг, процесів та системи управління якістю в цілому.

Забезпечення створення і функціонування СУЯ та інформування замовників і споживачів (5.2)

Найвище керівництво коледжу застосовує політику у сфері якості, щоб спрямовувати та скеровувати учасників прийняття рішень, залучених до постійного поліпшування навчального процесу.

Політика у сфері якості відповідає державним стандартам освіти, державним постановам і регламентам, вимогам до акредитації, призначеності й середовищу організації, стратегічному напрямку діяльності, а також політиці коледжу в інших сферах.

Політику у сфері якості формулює найвище керівництво та затверджує директор коледжу.

Політика у сфері якості є основою для встановлення та перегляду цілей у сфері якості.

Політика у сфері якості оприлюднена, впроваджена, доведена до відома, зрозуміла і підтримана персоналом коледжу.

Керівники структурних підрозділів забезпечують обізнаність з політикою у сфері якості та її розуміння персоналом підпорядкованих їм структурних підрозділів.

При проведенні аналізування системи управління якістю найвище керівництво оцінює актуальність та придатність існуючої версії політики у сфері якості

Функції, обов'язки та повноваження

Найвище керівництво визначило відповідальність і повноваження персоналу, діяльність якого впливає на якість послуг, що надаються. Ця відповідальність і повноваження документально визначені посадовими та робочими інструкціями, складеними відповідно до тарифно-кваліфікаційного довідника, функціональними обов'язками, положеннями про структурні підрозділи та документами системи управління якістю.

Персонал ознайомлений з документами, в яких визначені його відповідальність і повноваження.

Керівники структурних підрозділів забезпечують та контролюють розподіл відповідальності та повноважень між співробітниками підлеглих їм структурних підрозділів.

Найвище керівництво визначило уповноваженого для здійснення моніторингу, оцінювання та підтримування функціонування системи управління якістю коледжу – керівника з якості. На нього покладено відповідальність за забезпечення виконання вимог стандарту ДСТУ ISO 9001. Керівник з якості звітує найвищому керівництву, а також спілкується з зацікавленими сторонами з питань, пов'язаних із систем управління якістю. Керівник з якості взаємодіє з органом сертифікації систем управління.

Керівника з якості призначає своїм наказом директор коледжу та надає йому повноваження і покладає відповідальність за [17]:

- ✓ розроблення, впровадження та підтримання процесів, необхідних для системи управління якістю та поліпшення їх результативності;
- ✓ забезпечення обізнаності з вимогами замовника та іншими вимогами в межах коледжу;
- ✓ управління програмою внутрішніх аудитів;
- ✓ аналізування даних, що характеризують функціонування системи управління якістю, та оцінювання результативності системи управління якістю і окремих її процесів;
- ✓ визначення необхідності та можливості поліпшення системи управління якістю та окремих її процесів;
- ✓ звітування перед директором коледжу про функціонування системи управління якістю і про потребу її поліпшення;
- ✓ контроль результативності проведених дій з поліпшення системи управління якістю;
- ✓ взаємодію з зовнішніми сторонами стосовно питань, пов'язаних з системою управління якістю.

Керівник з якості для виконання покладених на нього обов'язків наділений наступними повноваженнями:

- ✓ отримувати від усіх фахівців та структурних підрозділів коледжу інформацію щодо функціонування системи управління якістю та окремих її процесів;
- ✓ давати вказівки щодо розроблення та перегляду документів системи управління якістю та підтримання їх актуальності;
- ✓ проводити перевірку та аналізування протоколів та документів системи управління якістю або доручати іншим проведення перевірки;
- ✓ контролювати виконання вимог стандарту ДСТУ ISO 9001 та документів системи управління якістю коледжу;
- ✓ розробляти та надавати директору коледжу пропозиції щодо поліпшення системи управління якістю та окремих її процесів;

✓ надавати пропозиції директору коледжу щодо мотивації та заохочення персоналу, пов'язаного з функціонуванням та поліпшенням системи управління якістю та окремих її процесів;

Дії стосовно ризиків і можливостей(6.1)

Найвище керівництво коледжу забезпечує планування системи управління якістю щоб забезпечити результативність системи управління якістю та досягти цілей у сфері якості. Планування якості, забезпечення якості, контроль якості та поліпшення якості є чотирма складовими елементами системи управління якістю. В основі планування якістю лежить використання циклу Демінга – Шухарта, відомого також як цикл PDCA (Plan – плануй, Do – виконуй, Check – перевіряй результат виконаних дій, Act – оцінюй результати та приймай рішення щодо подальших дій).

У ЗАК запланували дії стосовно ризиків і можливостей визначених у СУЯ процесів. Встановлена процедура передбачає:

- визначення ризиків процесів системи управління якістю;
- визначення способу, який дозволить оцінити виявлені ризики;
- оцінку результативності коригувальних дій щодо зниження ризиків.

Виявлення ризиків здійснюється наступними шляхами:

а) внутрішні шляхи:

- аналізування даних щодо функціонування процесу, в тому числі результатів моніторингу, добровільних сповіщень, результатів анонімних опитувань студентів;

- проведення внутрішніх перевірок, аудитів.

б) зовнішні шляхи:

- результати зовнішніх аудитів;

- інші зовнішні джерела.

Цей процес передбачає вивчення всіх факторів включаючи організаційні фактори і людський фактор, які зіграли певну роль у виникненні події.

Власник процесу, який несе відповідальність за його функціонування, визначає спосіб, яким буде здійснюватися оцінка ризиків процесу.

У коледжі здійснюють оцінку ризиків і дій щодо їх зниження або усунення.

Оцінка рівня ризику здійснюється за формулою

$$P = C \times B,$$

де: С — серйозність небезпеки; В — вірогідність небезпеки.

Коефіцієнт вірогідності виникнення небезпеки «В» визначається згідно таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Величина «В», бали	Характеристика	Періодичність
5	висока	можливо на протязі тижня
4	середня	можливо на протязі місяця
3	мала	можливо на протязі року
2	дуже мала	можливо на протязі 5 років
1	практично неможливо	теоретично можливо, практично - ні

Коефіцієнт серйозності небезпеки визначається згідно таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Величина «С», бали	Характеристика	Розмір збитків
5	катастрофічна	Численні людські жертви, припинення діяльності, значні втрати майна
4	небезпечна	Серйозні травми, значні втрати обладнання та майна, серйозні зниження рівня якості, фізичний стрес.
3	значна	Серйозний інцидент, незначні тілесні ушкодження, істотне зниження рівня якості
2	незначна	Інцидент, ушкодження, експлуатаційні обмеження, використання правил в разі небезпечної ситуації
1	без наслідків	Незначні наслідки

Матриця прийнятності ризику згідно таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Величина «Р», бали	Категорія небезпеки
1 - 7	припустимо
8 - 19	Припустимо при виконанні заходів по зменшенню ризику
20-25	Неприпустимо при даних умовах

Розраховане за формулою значення рівня ризику порівнюється зі значеннями матриці прийнятності ризику і йому надається відповідна категорія.

Всі ризики заносяться у Реєстр ризиків, який складається власником процесу.

Реєстр складається у 2-х примірниках і затверджується першим заступником директора коледжу. Термін складання Реєстру — січень календарного року.

Керівництвом коледжу встановлений неприпустимий рівень загрози - 20-25 балів.

На всі загрози, значення ризику яких є неприпустимими, власник процесу розробляє заходи по зниженню рівня цих загроз. Заходи також складаються у 2-х примірниках у січні календарного року.

Якщо завдяки виконанню заходів вдалося знизити рівень будь-якого ризику, у січні наступного року здійснюється його перерахунок і Реєстр ризиків оновлюється. Загрози, які були усунені повністю виключаються з Реєстру.

Після усунення всіх ризиків, які були неприйнятними, керівництво коледжу приймає рішення про встановлення нового розміру прийняттого рівня ризику.

Управління змінами (6.3)

Найвище керівництво коледжу забезпечує планування системи управління якістю щоб забезпечити результативність системи управління якістю та досягти цілей у сфері якості.

Планування системи управління якістю одночасно з плануванням інших сегментів управління, які інтегровані у систему управління якістю або пов'язані з різними видами діяльності коледжу.

Ресурси (7.1)

Організація визначила ресурси, потрібні для розроблення, впровадження, підтримки та постійного поліпшення системи управління та забезпечує їх наявність.

Спроможності та обмеження щодо наявних внутрішніх ресурсів є предметом обговорення і прийняття рішень Адміністративної Ради коледжу.

Більш конкретно необхідні для функціонування процесу ресурси вказані у задокументованих процедурах – процесах системи управління якістю.

Управління персоналом (7.1.2)

Процедура управління людськими ресурсами описана в документі Пр-17 «Управління персоналом».

Управління інфраструктурою (7.1.3)

Середовище в приміщеннях теоретичних та практичних занять, лабораторій, майстерень, приміщеннях для індивідуальних занять, бібліотеки, кімнатах викладачів забезпечене у відповідності з санітарно-гігієнічними нормами для вищих навчальних закладів.

Робочий час викладача визначають обсягом його навчальних, методичних, наукових і організаційних обов'язків у поточному навчальному році. Тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків становить не більше 1548 годин на навчальний рік при середньо тижневій тривалості 36 годин. Обсяг навчальних занять, доручених для проведення конкретному викладачеві, виражений в облікових (академічних) годинах, визначає навчальне навантаження викладача. Види навчальних занять, що входять в обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача, відповідно до його посади, встановлює циклова комісія [18].

Відповідальність за підтримку інфраструктури покладена на начальника відділу експлуатації теплотехнічного, сантехнічного обладнання та інженерних мереж.

Інформаційне та комунікативне забезпечення (7.1.4)

Профілактичні заходи з підтримки працездатності комп'ютерної техніки та мережевого устаткування здійснюється один раз на рік, у період літніх канікул за графіком, який складається у довільній формі.

Один раз на тиждень відбувається резервне копіювання даних сервера на окремий носій. У поточний момент часу на постійній основі автоматично відбувається резервне копіювання на дублюючий носій.

Поточні ремонти, підтримка та налаштування комп'ютерної техніки та вирішення проблем у роботі програмного забезпечення здійснює відділ інформаційно-технічного забезпечення. Повідомлення про несправності

надаються у вигляді заявок або повідомлення телефоном. Виконання робіт реєструється під час складання звітів про проведену роботу.

Всі роботи, які здійснюються із підтримки технічного стану (і профілактичні, і аварійні) реєструються у Журналі реєстрації технічного обслуговування комп'ютерної техніки. Форма журналу – довільна, але вона повинна передбачати дату проведення робіт, вид проведеної роботи та ПІБ виконавця роботи.

Управління знаннями (7.1.6)

Управління знаннями – це управління інформаційними потоками, яке гарантує, що потрібні окремим людям дані будуть одержані ними вчасно, щоб ці люди мали змогу своєчасно здійснити необхідні дії; при цьому кінцева мета – підвищення інтелектуального потенціалу організації, оскільки для забезпечення успіху на сучасних динамічних ринках він повинен бути дуже високим. Поняття інтелектуального потенціалу організації починається з обміну накопиченими і поточними знаннями, коли свій внесок у підвищення потенціалу вносить як індивідуальне навчання персоналу, так і «перехресне опилення» персоналу ідеями один одного.

ЗАК використовує модель управління знаннями, яка складається з наступних взаємопов'язаних процесів:

- Навчання;
- Перенесення і використання знань в процесі діяльності.

Навчання складається з «навчання до», «навчання в процесі», «навчання після» - тобто аналіз одержаних результатів. Для цього в організації сформована культура обміну знаннями, яка містить самонавчання та навчання працівників, сприятливу корпоративну культуру, використання нових форм і методів навчання.

В межах процесу освіти управління знаннями забезпечує зріст якості навчальних програм за допомогою виявлення і застосування найкращих з них і контролю результатів, зріст швидкості перегляду навчальних планів та їх оновлення, удосконалення адміністративних послуг, пов'язаних з викладанням і

процесом навчання за допомогою сучасних технологій, зріст рівня оперативності шляхом моніторингу і проведення заходів, спрямованих на вивчення досвіду викладачів і студентів [18].

Організація встановила наступні елементи корпоративних знань, які контролюються в СУЯ:

- Документація, розроблена в організації;
- Протоколи (записи), які містять інформацію про функціонування процесів та одержані результати;
- Науково-методична література, створена працівниками організації для поліпшення освітянської послуги, що надається.

Управління документами і протоколами здійснюється згідно з Пр 18 «Контроль документів і протоколів».

Науково-методична література зберігається у бібліотеці навчального відділу в паперовому та електронному вигляді і управляється за загальними для бібліотеки правилами (облік у каталозі, видача через абонентську картку читача).

Засоби для обміну знаннями:

- проведення наукових конференцій, олімпіад, методичних нарад;
- взаємні відвідування занять викладачами з метою переймання досвіду;
- відкриті уроки.

Компетентність (7.2)

Управління компетентністю персоналу організації викладено у процесі Пр 17 «Управління персоналом».

Обізнаність (7.3)

Організація забезпечує, щоб всі працівники, а також особи, які виконують роботу під контролем організації, були обізнані:

- з Політикою в сфері якості;
- цілями в сфері якості;
- наслідками невиконання вимог СУЯ;
- своїм внеском у результативність СУЯ.

Інформування (7.4)

Для забезпечення обізнаності персоналу про доцільність та важливість своєї діяльності і внесок в досягнення цілей у сфері якості визначені наступні засоби інформування про функціонування системи управління якістю та її результативність:

- ✓ ознайомлення зі стислою інформацією про систему управління якістю коледжу при прийманні персоналу на роботу;
- ✓ обов'язкове ознайомлення з документами системи управління якістю, змінами і доповненнями до них персоналу, діяльність якого впливає на якість;
- ✓ проведення обговорень та аналізування виявлених невідповідностей та колективний пошук причин, що їх викликали;
- ✓ належне інформування про скарги і претензій замовників, результатів оцінювання їх задоволеності;
- ✓ проведення нарад і зборів з питань планування, забезпечення, контролю та поліпшення якості;
- ✓ доведення до персоналу рішень Ради з якості;
- ✓ використання дощок об'яв та оголошень;
- ✓ проведення бесід та безпосереднього спілкування керівників з персоналом коледжу;
- ✓ інші методи інформування, що сприяють залученню персоналу.

Зовнішнє інформування організовується керівником з якості за рішенням директора коледжу.

Управління документацією (7.5)

Метою документування є мінімізація витрат часу керівників на управління стандартними ситуаціями в процесах, що повторюються, а також своєчасне виявлення ситуацій нестандартних, що потребують оперативного втручання керівників. Для досягнення цієї мети документи системи управління якістю забезпечують вирішення наступних задач:

1) виявлення процесів, що повторюються, з урахуванням стратегічних цілей коледжу та перспективних планів, очікуваної зміни умов діяльності та особливостей виконання робіт.

2) фіксація правил з перевагою в застосуванні алгоритмічного зображення та чіткого фіксування, як самих правил, так і можливих відхилень від них;

3) зручність та зрозумілість правил, одноманітність викладення для документів одного рівня, послідовність відтворення правил по єдиним підходам на кожному рівні.

Зручність та зрозумілість опису забезпечується залученням до розробки кваліфікованих фахівців та використанням, де це прийнятно, графічних та табличних форм надання інформації [19].

4) перевірка відповідності використовуваних правил вимогам стандарту ДСТУ ISO 9001;

5) донесення правил до співробітників, їх мотивація до виконання правил, розуміння та знання змісту.

Забезпечується процедурами впровадження документів, які включають навчання методам роботи з документами взагалі, проведення інструктажів по нових документах, формування мотивації по сумлінному виконанню вимог документа;

б) оцінка та контроль дотримання правил.

Контроль та оцінку забезпечують процедурами перевірки та оцінки результатів виконання правил, а також врахуванням оцінок в стимулюючих діях (оплаті, посадовому зростанні та т. ін.). Вся необхідна для результативного функціонування СУЯ інформація (документи і протоколи) управляється згідно з процесом Пр-18 «Контроль документів і протоколів».

8 ОБСЛУГОВУВАННЯ

8.1 Оперативне планування та контроль

Навчальний відділ коледжу для того, щоб досягати бажаних результатів планує різні стадії освітянської послуги, охоплюючи проектування та розробляння методів навчання, проектування, розробляння, критичне

аналізування та перевіряння навчальних планів і програм, заходи щодо оцінювання та контролювання навчання, діяльність допоміжних служб, розподіл ресурсів, критерії оцінювання та процедури поліпшування.

Підготовку фахівців у коледжі здійснюють у відповідності з освітньо-професійними програмами, які містять профіль; перелік компонент; логічну послідовність їх вивчення (структурно-логічну схему); форми атестації здобувачів; матрицю відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми; матрицю забезпечення програмних результатів навчання відповідним компонентам освітньої програми. Освітньо-професійні програми розробляються відповідно до вимог розділу 2 «Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, порядок підготовки та затвердження його компонент» Запорізького авіаційного коледжу. Моніторинг та перегляд освітньо-професійних програм в коледжі для забезпечення якості освітньої діяльності здійснюється відповідно до «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ЗАК».

Стандарт вищої освіти - це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, та результатів їх навчання;
- 3) перелік обов'язкових компетентностей випускника;
- 4) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 5) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 6) вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань, двома галузями знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого

бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії);

7) вимоги професійних стандартів (за їх наявності). (ст.10 ЗУ «Про вищу освіту»)

Основним нормативним документом, що визначає організацію навчального процесу є навчальний план, вимоги до розробки якого наведено в «Положенні про організацію освітнього процесу в ЗАК».

Процеси надання освітніх послуг (8.1, 8.2)

Вимоги до освітнянської послуги полягають у тому, щоб були задоволені наукові, професійні та суспільні очікування. Освітнянська послуга має відповідати правовим, регуляторним вимогам, вимогам до акредитації у сфері освіти та вимогам, які визначає замовник.

Вимоги до освітніх послуг на законодавчому рівні визначені Законом України «Про освіту» та Законом України «Про вищу освіту».

Вимоги замовників визначає відділ міжнародних зв'язків та міжвузівської роботи коледжу під час укладання договорів на надання освітнянської послуги на комерційній основі.

Вимоги, що не встановлені замовником, але необхідні для якісного надання освітніх послуг, а також будь-які інші вимоги визначає вище керівництво коледжу.

Виконання вимог Законів України щодо освіти та стандартів освіти коледж забезпечує на постійній основі. Спроможність коледжу щодо виконання цих вимог підтверджують ліцензії й сертифікати Міністерства освіти і науки України.

Спроможність щодо виконання контрактних зобов'язань оцінюють фахівці коледжу до укладання контракту. Процедура укладання контракту забезпечує відділ міжнародних зв'язків та міжвузівської роботи та контролює відділення юридичного забезпечення. Результати аналізування та заходи, передбачені на його основі протоколює та зберігає відділ міжнародних зв'язків та міжвузівської роботи на протязі всього часу виконання контракту.

Процеси забезпечення надання освітніх послуг (8.3)

Для забезпечення належного рівня при здійсненні освітнього процесу навчальний відділ коледжу забезпечує розроблення та затвердження документів з планування та виконання освітнього процесу, а саме: програм навчальних дисциплін, робочих програм навчальних дисциплін, текстів лекцій, матеріалів до семінарських, практичних, лабораторних та інших видів навчальних занять, методичних настанов до виконання контрольних робіт, методичних рекомендацій до виконання курсових робіт (проектів) або кваліфікаційних робіт (бакалаврських), програм атестації здобувачів освіти (екзамену /комплексного екзамену, програм практик тощо.

Розроблення та затвердження цих та інших необхідних документів здійснюють у відповідності з вимогами Міністерства освіти і науки України, «Положенням про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, порядок підготовки та затвердження його компонент» ЗАК.

Основними вихідними даними для планування освітнього процесу є:

- навчальні плани, робочі навчальні плани, графіки освітнього процесу;
- програми навчальних дисциплін, робочі програми навчальних дисциплін
- кількість навчальних груп по курсам;
- розподіл педагогічного навантаження викладачів;
- наявність аудиторій, кабінетів та інших приміщень для навчання;
- розпорядок дня коледжу.

Під час планування освітнього процесу необхідно:

- розрахувати години навчального плану на навчальний період за семестрами і курсами навчання;
- визначати методично правильну послідовність вивчення дисциплін;
- визначити терміни взаємоузгоджень дисциплін між собою;
- розробляти структурно-логічні схеми дисциплін та сітьові графіки навчального процесу по курсам.

Контроль надання освітніх послуги (8.5)

Найвище керівництво коледжу разом із навчальним відділом визначають всі питання й теми предметної галузі, якої навчатимуть, прийнятні методи навчання.

Освітній процес складається з декількох семестрів і закінчується атестаційним екзаменом (захистом кваліфікаційної роботи). Освітній процес починається з відбору та оцінки майбутніх здобувачів освіти. Відбір та оцінка здійснюється за станом здоров'я, фізичними даними та рівнем знань. Абітурієнти можуть також скористатися послугами практичного психолога, який допоможе визначитись з професійною придатністю щодо вибраної професії. Результати оцінки знань приймаються до уваги відділеннями фахової підготовки та загальноосвітньої підготовки при плануванні освітнього процесу.

За результатами поточного та семестрового контролю освітній процес може коригуватися. Навчальний відділ постійно контролює надання освітньої послуги. Контроль викладання здійснює циклова (предметна) комісія в межах своїх повноважень, результати семестрового контролю (успішності по семестру) — завідувачі відділень. Результати аналізування служать для коригування освітнього процесу. За результатами успішності по першому семестру формуються додаткові вимоги приймальній комісії для поліпшення її роботи.

Планування надання та облік наданих освітніх послуг здійснює навчальний відділ коледжу. Матеріали планування та обліку є протоколами системи управління якістю та підлягають зберіганню.

Контроль невідповідних виходів (8.7)

Коледж забезпечує ідентифікування і контролювання виходів, які не відповідають вимогам до них, щоб запобігти їх непередбаченому використанню.

В коледжі існує 4 рівня виявлення невідповідностей:

- ✓ 1-й рівень – виявлення невідповідностей виконавцем на робочому місці;
- ✓ 2-й рівень – виявлення невідповідностей керівництвом структурного підрозділу під час контролю виконання роботи підлеглим персоналом;
- ✓ 3-й рівень – виявлення невідповідностей групою внутрішнього аудиту;

✓ 4-й рівень – виявлення невідповідностей вищим керівництвом під час проведення критичного аналізування функціонування системи управління якістю.

Дії щодо невідповідностей 1-го та 2-го рівня здійснюються відповідно до процедур, встановлених нормативними документами Міністерства освіти і науки, інструкціями, положеннями та процесами, затвердженими та впровадженими в коледжі.

Дії щодо невідповідностей 3-го рівня описані в процесі Пр-06 «Внутрішній аудит».

Дії щодо невідповідностей 4-го рівня описані в процесі Пр-07 «Оцінювання, аналіз та поліпшування системи управління якістю».

Коригувальні заходи вживаються відповідно до потенційно можливих наслідків виявленої невідповідності.

ОЦІНЮВАННЯ ДІЄВОСТІ (9)

Оцінювання задоволеності замовників та споживачів (9.1)

Кожного навчального року у грудні та червні відділення здійснюють анкетування здобувачів для визначення рівня їх задоволеності освітніми послугами та аналізування змін у рівні задоволеності. Анкетування здійснюється на анонімній та добровільній основі. В анкетуванні за бажанням можуть приймати участь батьки студентів. За результатами анкетування коледж провадить заходи з поліпшення своєї роботи. Багаторічні результати анкетування порівнюють для визначення тенденцій у зміні пріоритетів у вимогах здобувачів освіти та рівні їхньої задоволеності освітянськими послугами.

Начальник відділу міжнародних зв'язків та міжвузівської роботи визначає методи оцінки задоволеності комерційних замовників. При цьому можуть використовуватись особисті бесіди з замовниками, телефонне опитування, анкетування тощо.

Внутрішній аудит (9.2)

Коледж провадить внутрішні аудити відповідно до програм аудитів, щоб оцінювати відповідність системи управління якістю запланованим заходам та встановленим вимогам.

Відповідальність і вимоги щодо планування та проведення аудитів, звітування про результати і ведення протоколів визначені в документованому процесі Пр 06 «Внутрішній аудит».

ПОЛІПШУВАННЯ (10)

Усунення невідповідностей та здійснення запобіжних і коригувальних дій (10.1)

Для усунення причин виявлених невідповідностей з метою запобігання їхньому повторенню коледж визначає та здійснює коригувальні дії. Коригувальні дії провадять на підставі результатів аналізування причин невідповідностей і можливостей для поліпшування. Результати виконаних коригувальних дій реєструються.

Постійне поліпшування (10.3)

Коледж постійно поліпшує результативність своєї системи управління якістю та її процесів, заохочуючи персонал складати та запроваджувати плани щодо поліпшування в межах його сфери діяльності. Прийнятні методи, використовувані для визначення потенційних можливостей для поліпшування, базуються на методах аналізування якості та статистичних методах. Процес поліпшування охоплює також розгляд скарг, пропозицій і зауважень осіб, які навчаються, та зацікавлених сторін.

Для постійного поліпшування системи управління якістю та її процесів керівництво коледжу формує політику та визначає цілі у сфері якості. Необхідність в поліпшуванні системи управління якістю та її процесів визначається за результатами аналізування керівництвом у відповідності з документованим процесом Пр 07 «Оцінювання, аналіз та поліпшування системи управління якістю».

При проведенні поліпшування застосовується підхід, який базується на циклі PDCA. Назву циклу складають перші літери англійських слів:

- Plan** (плануй) – здійснюють планування, спрямоване на поліпшення
- Do** (виконуй) – виконують заплановане
- Check** (перевірй) – здійснюють перевірку результатів виконаних дій
- Act** (дій) – за результатами проведеної перевірки приймають одне з трьох рішень:
  - 1) прийняти зміни;
  - 2) відхилити зміни
  - 3) повторити весь цикл знову

У роботі розроблено взаємодію процесів надання освітніх послуг у ЗАК,
рис. 2.2.

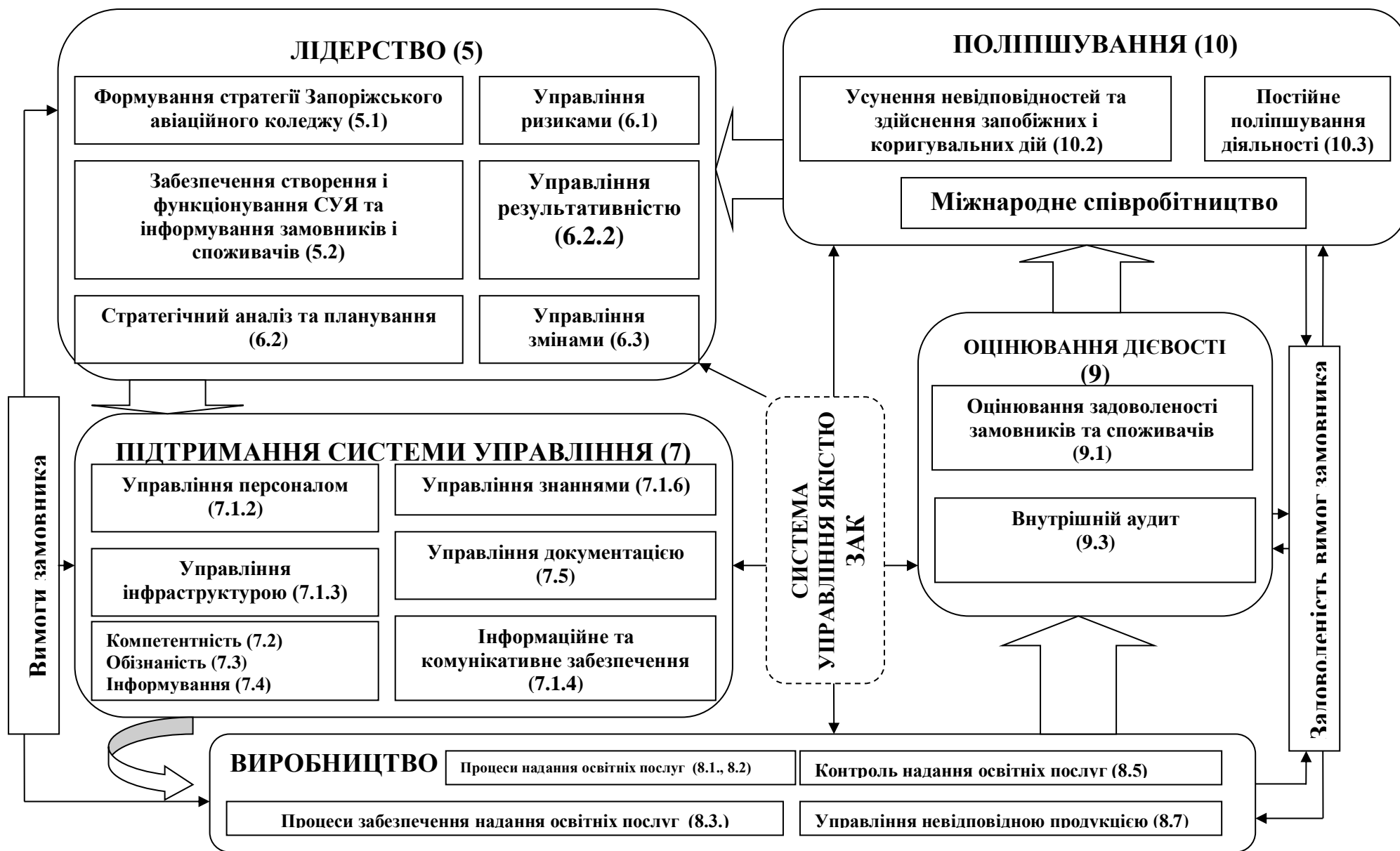

Рис. 2.2 Взаємодія процесів управління якістю надання освітніх послуг у Запорізькому авіаційному коледжі

Для кожного із зазначених процесів управління якістю коледжу визначені входи та виходи процесу, показники якості, результативності та ефективності, відповідальні за процес, частота аналізування та рівень аналізування.

Однак, процеси надання освітніх послуг, процеси забезпечення надання освітніх послуг та контроль надання освітніх послуг є найголовнішими процесами управління якістю підготовки фахівців у авіаційних коледжах.

Тому у роботі для забезпечення результативності та ефективності надання освітніх послуг необхідно відповідно до вимог та принципів управління якістю розробити методику оцінювання якості освіти, яку надають у сучасному авіаційному коледжі.

2.2 Формування вимог до оцінки якості освіти у авіаційному коледжі

Оцінка якості освіти організується як найважливіша функція управління якістю та моніторингу якості освіти (виконання заданих норм якості освіти) з урахуванням рангу освітніх систем і ступенів безперервної освіти.

Отже, питання якості освіти у авіаційному коледжі (далі ОАК) є пріоритетним і потребує ґрунтовного теоретико-методологічного дослідження.

Поняття якості освіти у педагогічній лексиці неоднозначно. Останнім часом відбулася трансформація смислового розуміння поняття „якості” як ознаки розвитку, що пов’язане із вирішенням протиріч, на поняття „якості”.

На нашу думку, структура якості ОАК (рис. 2.3) буде мати такий вигляд:

Зовнішня підсистема якості (ліцензування, акредитація та інспектування коледжу, спеціальностей і спеціалізацій) має за мету встановлення відповідності освітніх послуг кваліфікаційним вимогам, державним та відомчим освітнім стандартам і повинна виконувати головну функцію – підвищення якості підготовки фахівців.

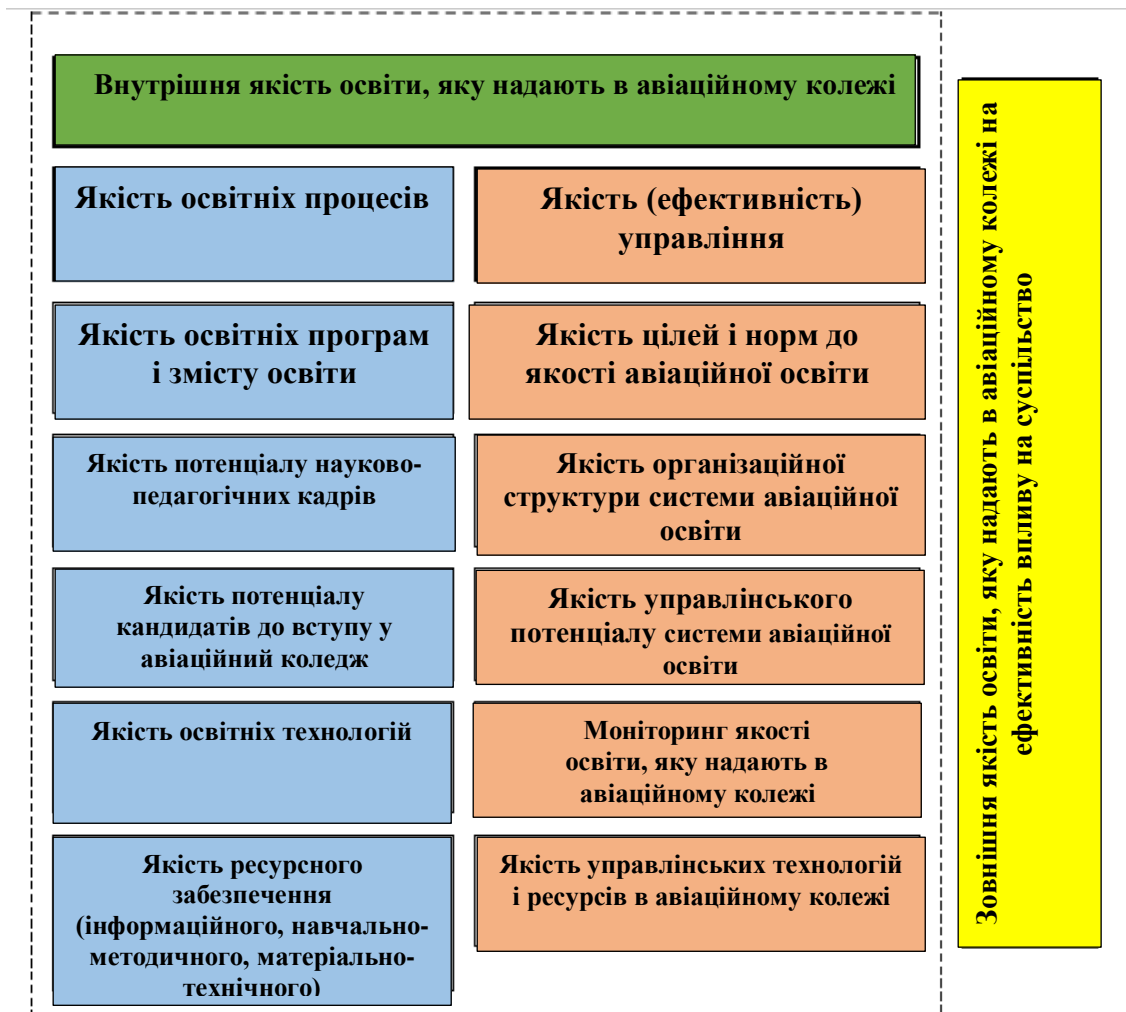

Рис. 2.3. Структура якості освіти у авіаційному коледжі

Як видно із схеми внутрішня якість ОАК, а саме **якість освітніх процесів** має найбільший потенціал щодо удосконалення. З другого боку, в структурі самого підсистемного компонента спостерігається низка протиріч, які характеризуються невідповідністю:

- випереджальним розвитком якості змісту освітніх програм і змістом освіти та якісними можливостями існуючих освітніх технологій;
- між необхідністю гуманітаризації освітнього процесу у авіаційному коледжі та професійно орієнтованими освітньо-нормативними вимогами до моделей майбутнього фахівця (молодшого спеціаліста, молодшого бакалавра);
- між необхідністю впровадження сучасних методів і методик навчання у навчально-виховний процес авіаційного коледжу та не готовністю

- потенціалу науково-педагогічних кадрів коледжу їх застосовувати, а також можливостями застарілого якісного ресурсного забезпечення;
- між постійно зростаючими вимогами до потенційних дидактичних можливостей студента та низьким рівнем якості потенціалу абітурієнтів та кандидатів до вступу у коледж.

Отже, наведений перелік протиріч свідчить про необхідність системного підходу щодо підвищення якості підготовленості авіаційних фахівців за умови широкого впровадження в освітній процес інноваційних високоефективних дидактичних технологій.

Якість освіти – це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне і практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Тут можна виділити три групи характеристик: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму і якість результату освіти. Названі групи характеристик представлені на рис. 2.4.

Якість потенціалу виражається в таких характеристиках, як якість мети освіти, якість стандарту вищої освіти, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази освітнього процесу, якість абітурієнтів, якість інформаційно-методичної бази [17].

Якість процесу формування професіоналізму – це якість технології освіти, контроль якості освітнього процесу, якість мотивації науково-педагогічних працівників (НПП) до творчої та ефективної педагогічної діяльності, якість відношення студентів до освіти, інтенсивність освітнього процесу.

Якість результатів освіти – рівень сформованості компетенцій, якість відгуків випускників, результати державної атестації випускників (державної екзаменаційної комісії) та результати екзаменаційних сесій.

Орієнтовний перелік цілей в галузі освіти (рекомендації щодо формулювання цілей і завдань) наведено у таблиці 2.4.

Оцінка якості освіти – міра якості освіти, співвіднесена із нормою якості освіти (освітніх систем, освітнього процесу, випускника освітньої установи та

ін.) у певній кваліметричній шкалі (іменованій шкалі, порядковій, бальній, відносній та ін.).

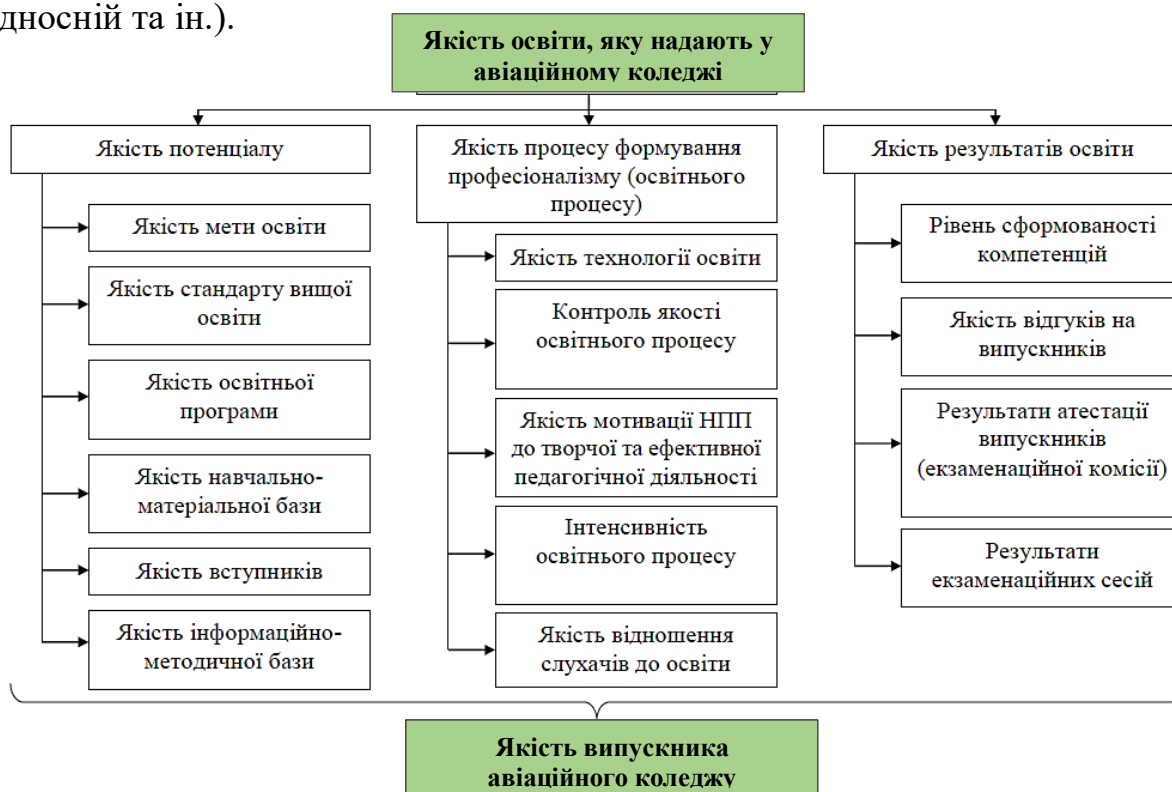

Рисунок 2.4. Структура якості освіти у авіаційному коледжі

Таблиця 2.4

Орієнтовний перелік цілей в галузі якості освіти

Напрямок діяльності	Формулювання орієнтовних цілей і завдань
1	2
1. Пошукові дослідження	<p>Мета – задоволення потреб споживачів у якісних освітніх послугах.</p> <p>Завдання: – виявлення потреб і очікувань споживачів та інших зацікавлених осіб;</p> <p>– розробка і реалізація навчально-методичних матеріалів з метою максимального задоволення освітніх потреб студентів;</p> <p>– визначення входів і виходів (вимог до рівня навченості студентів освітнього процесу з навчальної дисципліни, циклу навчальних дисциплін)</p>
2. Планування якості	<p>Мета – забезпечення оптимальної якості підготовки студентів з навчальних дисциплін з урахуванням вимог спеціальності.</p> <p>Завдання: – визначення стандартних процедур (процесів) по управлінню освітнім (методичним) процесом у авіаційному коледжі, на кафедрі;</p> <p>– визначення входів і виходів процесів, їх необхідної якості;</p> <p>– визначення результативності процесу та ефективності управління ресурсами</p>
3. Реалізація освітнього процесу	<p>Мета – поліпшення результативності навчального процесу шляхом підвищення успішності та відвідуваності студентів.</p> <p>Завдання: – визначення засобів, необхідних для попередження невідповідностей та усунення їх причин;</p>

	– забезпечення використання статистичних методів аналізу успішності та відвідуваності студентів
4. Система внутрішнього аудиту реалізації системи управління якістю	<p>Мета – оптимізація системи управління якістю роботи ВВНЗ, факультету, кафедри.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначення методів вимірювання результативності освітніх процесів; – дослідження керованості процесів освіти; – збір і аналіз інформації про відтворюваність та сталість процесів
5. Документування системи управління якістю	<p>Мета – регламентація системи управління якістю роботи авіаційного коледжу, кафедри.</p> <p>Завдання: – документування основних напрямків роботи авіаційного коледжу, кафедри;</p> <ul style="list-style-type: none"> – вдосконалення змісту документації авіаційного коледжу, кафедри у відповідності з нормативними вимогами
6. Організаційно-методична підготовка освітнього процесу	<p>Мета – оптимізація інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу.</p> <p>Завдання: – визначення чітких цілей, що узгоджуються із місією авіаційного коледжу і відповідають вимогам замовників освітніх послуг;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розробка та узгодження навчального плану і навчально-методичного комплексу у відповідності із визначеними цілями; – методичне забезпечення освітнього процесу
7. Позанавчальна робота із студентами	<p>Мета – ефективна організація позанавчальної роботи із студентами.</p> <p>Завдання: – систематизація напрямків позанавчальної роботи із студентами;</p> <ul style="list-style-type: none"> – активізація виховної роботи із студентами через спільну роботу із кураторами

Оцінка якості освіти організується як найважливіша функція управління якістю та моніторингу якості освіти (виконання заданих норм якості освіти) з урахуванням рангу освітніх систем і ступенів безперервної освіти.

Виділяються зовнішня та внутрішня системи оцінки якості освіти.

Зовнішня система оцінки якості освіти представлена державними інститутами ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів і сертифікації певних компонентів освіти. Зовнішня якість освіти на державному рівні визначається як системно-соціальна якість освіти, через яку узагальнюється вплив освіти на якість життя, соціальні й екологічні процеси в суспільстві.

Внутрішня система оцінки якості освіти організується в освітніх установах у формах підсумкової та поточної атестації (самоатестації) тих, хто навчається, систем оцінки абітурієнтів, систем психодіагностики та соціодіагностики в

навчальних закладах, а також у системах самооцінки та самоатестації навчальних закладів та їхніх підрозділів. Внутрішня якість освіти відображає:

- якість освітніх процесів;
- зміст освіти (якість змісту);
- якість потенціалів освітніх систем різних типів;
- якість випускників освітніх установ (рис. 2.5);
- узгодженість рівнів якості (соціальних нормативів якості) на

“стиках” основних рівнів безперервної освіти (дошкільна освіта і виховання, середня освіта, вища освіта, післявузівська освіта);

- якість норм, що регламентують якість освіти в освітніх установах.

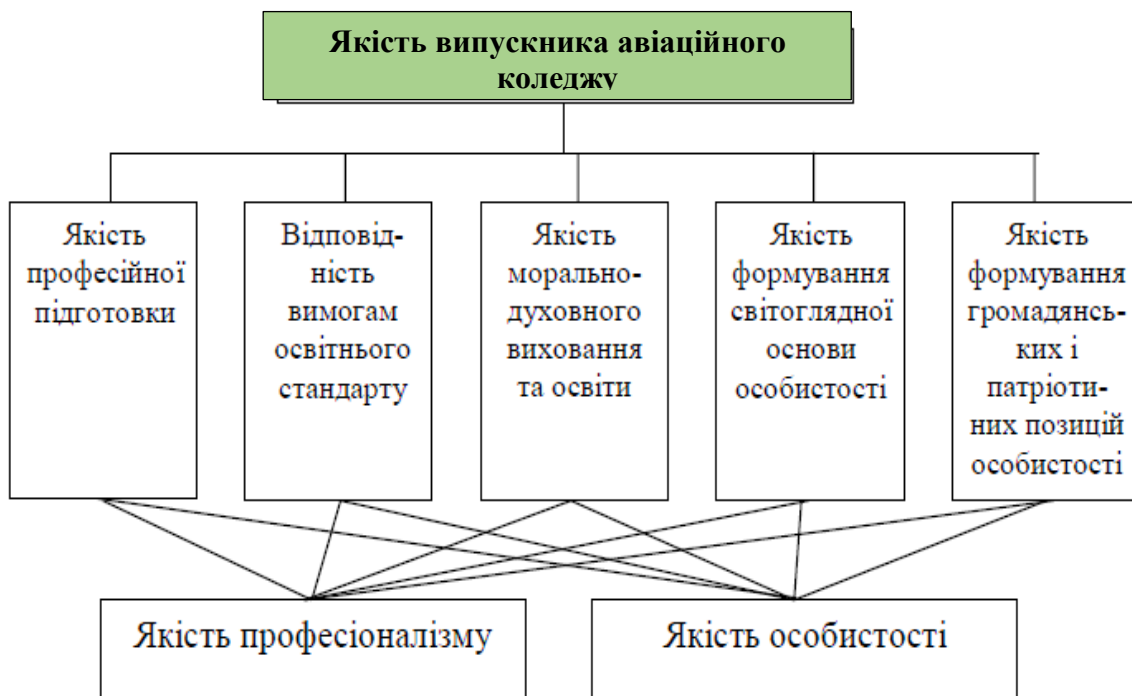

Рис. 2.4 Структура якості випускника авіаційного коледжу

2.3 Вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі

Якість освіти – збалансована відповідність освіти різноманітним потребам, цілям, завданням, вимогам, нормам.

Моніторинг якості освіти – комплексна система спостережень стану і змін, оцінки та прогнозу стосовно якості освіти.

Об'єктами внутрівузівської системи контролю якості є:

- основні професійні і додаткові освітні програми;
- науково-педагогічний склад та його діяльність;
- інформаційно-освітнє середовище (науково-методична та навчально-методична забезпеченість освітнього процесу);
- освітні технології (технічні засоби навчання, мультимедіа, комп'ютерні засоби навчання, інформаційні технології);
- поточна успішність студентів, результати навчання;
- організація освітнього процесу;
- матеріально-технічне та інше ресурсне забезпечення коледжу;
- управління освітнім процесом.

Критеріями оцінки якості освітнього процесу і його результатів (якості підготовки фахівців) є:

- ліцензійні показники діяльності коледжу;
- акредитаційні показники діяльності коледжу;
- вимоги атестації та акредитації спеціальностей;
- вимоги стандартів вищої освіти;
- вимоги до організації й забезпечення складових освітнього процесу, викладені у відповідних внутрішньо-університетських нормативних документах.

Технологіями контролю якості є:

а) у частині навчальної документації:

- 1) оцінка відповідності навчальних і робочих навчальних планів вимогам стандартів вищої освіти за спеціальностями підготовки;

2) оцінка відповідності змісту програм навчальних дисциплін компонентам освітньо-професійних програм за спеціальностями підготовки;

б) у частині кадрового забезпечення освітнього процесу:

1) оцінка відповідності кадрової ситуації ліцензійним вимогам до показників штатної забезпеченості;

2) оцінка відповідності кадрової ситуації акредитаційним вимогам до кваліфікаційної структури науково-педагогічного складу університету;

3) оцінка відповідності якості педагогічної діяльності атестаційним вимогам, пропонованим до забезпеченості підготовки за фахом (у цілому по коледжу та по типах кафедр);

4) оцінка кваліфікаційної структури науково-педагогічного складу та її відповідності потенціалу освітніх цілей;

в) у частині інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу:

1) встановлення відповідності контрольним показникам книгозабезпеченості освітнього процесу по видах літератури для студентів (навчальна, навчально-методична, наукова, періодична – як на паперових носіях, так і в електронній формі);

2) встановлення відповідності вимогам, пропонованим до складу навчально-методичних комплексів по дисциплінах, закріпленим за кафедрами;

3) встановлення відповідності вимогам, пропонованим до номенклатури організаційно-навчальної документації в інститутах і кафедрах;

г) у частині освітніх технологій:

1) оцінка ступеня освоєння та застосування в освітньому процесі технічних засобів навчання, мультимедійних технологій, комп'ютерних засобів навчання та інформаційних технологій;

2) оцінка ефективності активних форм навчання й організації самостійної роботи студентів;

3) оцінка ефективності дистанційної технології навчання або її елементів;

д) у частині організації освітнього процесу:

1) оцінка повноти і якості основних документів з планування, обліку навчальної, методичної та наукової роботи факультетів і кафедр;

2) якість аудиторного фонду та його використання по видах навчальних занять;

3) оцінка якості розкладу навчальних занять;

4) оцінка наявності та якості баз практик;

е) у частині оцінки результатів навчання:

1) різноманітність форм і видів контролю поточних знань студентів;

2) оцінка досягнень за результатами проміжної успішності;

3) оцінка залишкових знань студентів з використанням комп'ютерного тестування;

4) оцінка повноти баз тестових завдань (контрольних завдань) по навчальним дисциплінах, а також комплексних контрольних завдань вимогам державного та вузівського компонентів стандартів вищої освіти за спеціальностями підготовки;

5) оцінка якості атестаційних вимірювальних матеріалів для підсумкової оцінки знань слухачів студентів;

б) підсумкова оцінка засвоєння освітньо-професійної програми і ступеня готовності випускників до професійної діяльності;

ж) у якості матеріально-технічного та іншого ресурсного забезпечення коледжу:

1) оцінка відповідності розмірів навчально-лабораторного (аудиторного) фонду ліцензійним вимогам;

2) оцінка відповідності навчального та лабораторного устаткування вимогам реалізації основних освітніх програм;

3) оцінка забезпеченості освітнього процесу комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням;

и) у частині управління освітнім процесом:

1) оцінка ступеня сформованості внутрішнього забезпечення якості освіти коледжу;

2) оцінка повноти нормативної документації, що регламентує вимоги до освітнього процесу;

3) оцінка якості функціонування управлінських структур;

к) у частині задоволеності процесом навчання:

1) виявлення думок суб'єктів навчання;

2) виявлення думок викладачів.

Поточний комплексний контроль якості освітнього процесу на рівні коледжу здійснюється комісією, що призначається директором коледжу.

Підсумковий контроль якості підготовки фахівців здійснюється атестаційними комісіями.

Моніторинг стану освітньої діяльності в цілому та виявлення ступеня відповідності окремих її складових критеріям якості здійснюються науково-методичним центром організації освітньої діяльності, навчальними частинами.

Напрямами діяльності науково-методичного центру організації освітньої діяльності в частині управління якістю освіти є:

– методична робота:

а) розробка рекомендацій із забезпечення та поліпшення якості навчання.

Для цього використовуються результати аналізу:

1) навчальних планів, навчальних програм, фондів контрольних завдань на предмет їхньої відповідності стандартам вищої освіти;

2) документації з організації освітнього процесу;

3) інформаційно-методичної забезпеченості освітнього процесу;

4) підсумків екзаменаційних сесій і атестацій випускників;

5) підсумків комплексної перевірки коледжу, звітів факультетів, кафедр;

6) підсумків анкетування студентів і випускників;

б) розробка рекомендацій для прийняття управлінських рішень за результатами аналізу якості навчання. Аналіз ефективності реалізації ухвалених рішень і розробка рекомендацій з їхнього коректування;

в) розробка нормативних методичних матеріалів.

Розробка нормативних методичних матеріалів включає:

1) розробку рекомендацій зі складання документації, необхідної для методичного забезпечення освітнього процесу;

2) формування фондів контрольних завдань для атестації студентів при комплексній перевірці коледжу;

3) розробку анкет для виявлення думки студентів, викладачів і замовників про якість освітнього процесу;

г) організаційно-методична робота.

Організаційно-методична робота передбачає:

1) моніторинг показників якості навчання у коледжі на всіх рівнях;

2) організацію і проведення соціологічних опитувань;

3) проведення методичних конференцій викладачів і поширення позитивного науково-педагогічного досвіду;

4) розробку рекомендацій і програмних продуктів по управлінню освітнім процесом на рівні кафедр і факультетів;

5) вивчення й узагальнення досвіду інших коледжів щодо підвищення якості навчання і розробку рекомендацій з його використання;

6) навчання викладачів коледжу методам розробки документації, необхідної для забезпечення освітнього прогресу й оцінки засвоєння знань;

7) навчання викладачів методам аналізу якості навчання та використання з метою його підвищення нових технологій викладання, організації самостійної роботи та контролю знань студентів;

8) ознайомлення викладачів із законодавством і нормативними документами, що надходять у коледжі із органів управління вищою освітою;

– організаційна й аналітична робота:

1) установлення нормативів якості навчання, визначення пріоритетів, оптимальної стратегії в області забезпечення і контролю якості підготовки фахівців;

2) знаходження зв'язку між показниками якості навчання й показниками, що характеризують забезпечення якості навчання;

3) пошук керуючих впливів на підвищення якості навчання й можливостей їхньої ефективної реалізації;

4) розробка методики аналізу інформації про якість освіти, вироблення алгоритму обробки даних і подання їх у динаміку;

5) проведення моніторингу показників якості навчання;

6) розробка алгоритму формування й удосконалювання моделі фахівця у відповідній області підготовки;

7) розробка цілей, завдань і критеріїв аудита процесу підготовки фахівця.

Інформаційною основою контролю якості є результати моніторингу із найважливіших контрольованих позицій. Результати моніторингу є основою внутрішньої системи управління якістю освітнього процесу.

Поряд із цим, за даними моніторингу наприкінці кожного навчального року проводиться аналіз стану освітнього процесу та оцінка якості підготовки фахівців. Результати цієї роботи відображаються в щорічному звіті про підсумки діяльності коледжу і є основою для розробки програми удосконалення основних складових освітнього процесу.

Висновки до другого розділу

У другому розділі роботи на прикладі Запорізького авіаційного коледжу з урахуванням вимог ДСТУ ISO 9001:2015 впроваджено систему менеджменту якості, визначено основні процеси управління якістю, що діють в коледжі.

Для кожного із зазначених процесів управління якістю коледжу визначені входи та виходи процесу, показники якості, результативності та ефективності, відповідальні за процес, частота аналізування та рівень аналізування.

Основними процесами управління якістю підготовки фахівців у авіаційних коледжах є: процеси надання освітніх послуг; забезпечення надання освітніх послуг та їх контроль.

У роботі розроблено методику оцінювання якості освіти, та сформовано вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі,

яка забезпечує результативність і ефективність надання освітніх послуг відповідно до вимог та принципів управління якістю

Сформовано основні вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ СУЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАПОРІЖСЬКОМУ АВІАЦІЙНОМУ КОЛЕДЖІ

3.1. Розробка моделі підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка

З метою проведення моніторингу стану освітньої діяльності у ЗАК та виявлення ступеня відповідності окремих її складових критеріям якості було запропоновано розробити моделі підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка (див. рис. 3.1).

В основу моделі покладено мету, педагогічні умови, компоненти професійної підготовки, принципи, зміст, завдання, методи та прийоми, форми, критерії, показники, рівні професійної підготовки й результат.

Доцільно виділити кілька шляхів професійної підготовки майбутніх авіаційних спеціалістів:

- організація професійної підготовки на адміністративному й навчальному рівнях (формулювання цілей, розроблення програм управління; проведення різних видів екскурсій на авіаційні підприємства, ознайомлювальної та виробничої практики тощо);

- узгодження змісту навчального плану підготовки авіаційних фахівців із програмами підготовки таких фахівців у європейських країнах та уніфікація їх у межах України;

- використання міждисциплінарних і внутрішньо дисциплінарних зв'язків;

- застосування навчально-методичних комплексів (навчальні програми, посібники, діагностичні засоби оцінювання знань, умінь і навичок);

- організація самостійної роботи студентів (створення належних умов (наявність комп'ютерних технологій, можливість виходу в Інтернет), підготовка електронних підручників, навчально-методичних карток).

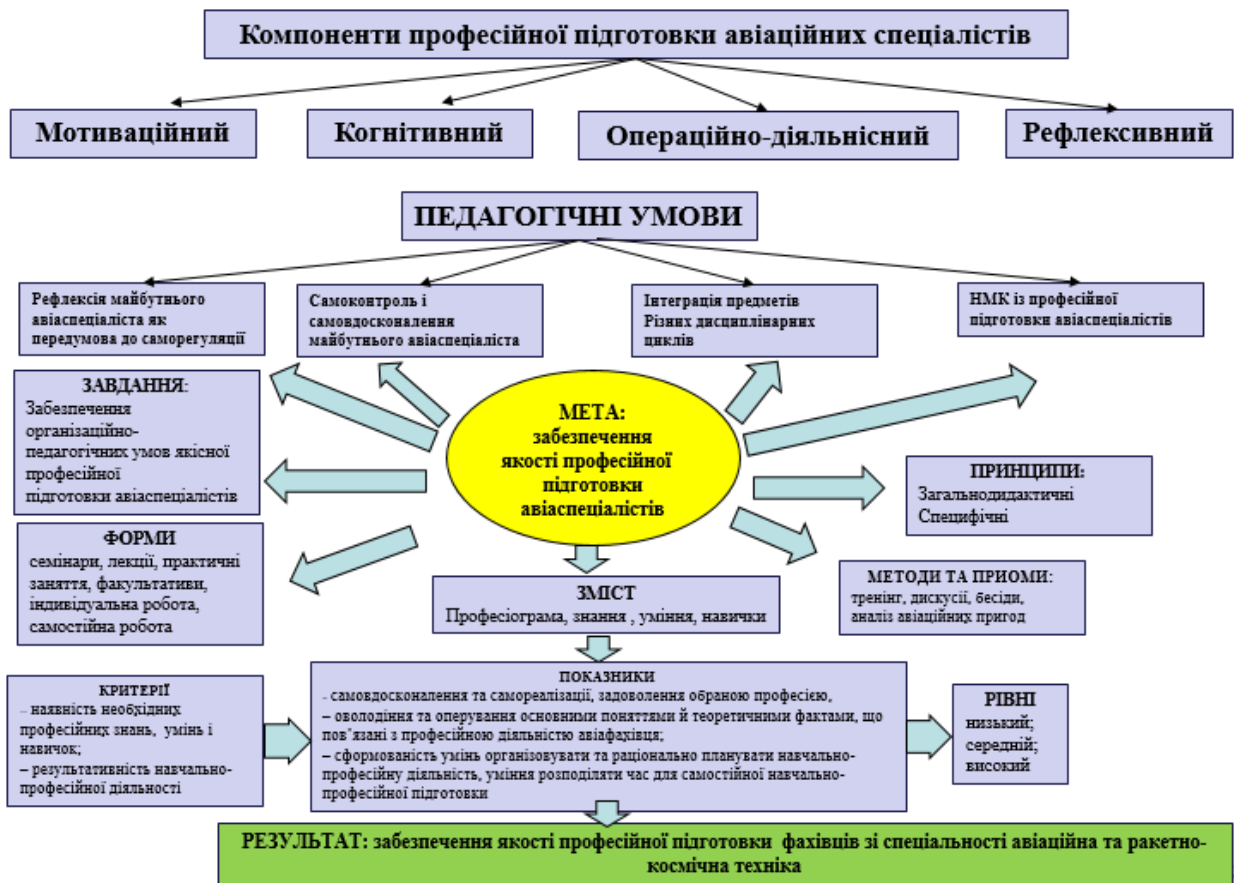

Рис. 3.1 Модель реалізації системи забезпечення якості професійної підготовки майбутнього авіаційного фахівця

Критерій повинен насамперед спрямовувати професійну підготовку фахівця на всебічну й цілісну реалізацію завдань, змушувати викладачів мінімізувати помилки, максимально використовувати всі можливі резерви, тобто критерій має слугувати важливим засобом для досягнення цілей оптимізації. У контексті характеристики критеріїв оптимізації такого складного утворення, як система професійної підготовки фахівця, слід зауважити, що вони повинні бути цілісними, представляти у своїй сукупності найвищий можливий інтеграційний рівень розвитку системи, а не лише частково оцінювати окремі елементи останньої. Оскільки система складна, поліструктурна, то ця обставина передбачає велику кількість критеріїв; кожен аспект, кожна структура системи може мати свої критерії оптимальності, зокрема критерії оптимізації навчання та виховання.

Ефективність і якість підготовки фахівців можна робити висновок передусім за результатами успішності студентської молоді, а також за їхньою здатністю застосовувати накопичені знання й уміння на практиці, у своїй професійній діяльності, за ступенем відповідності результатів професійної підготовки вимогам усього комплексу цілей і завдань, які ставить перед вищою школою суспільство.

Необхідність у випереджальному навчанні науки й відставанням навчання; по-друге, із потребою скорочення часу на підготовку спеціаліста в галузі проблемних знань; по-третє, із дидактичним характером властивості. У навчанні не можна весь час грати, необхідно створити студентам умови для розв'язання реальних проблем, оскільки значущості набуває фактор старіння наукової інформації [20].

Зазначимо, що формування у студента знань, умінь і навичок, потрібних у майбутній професії, розгортається на фоні навчально-виховного процесу. При цьому одним із важливих завдань є створення умов, за яких процес навчання був би максимально наближеним до тієї сфери професійної діяльності, заради якої він, власне, й організований

Необхідно зауважити, що тільки одночасне (паралельне) розв'язання всіх завдань, які постають перед навчальним закладом, уможлиблює якісну професійну підготовку майбутніх авіаційних спеціалістів, оскільки, наприклад, на адміністративному рівні неефективне управління ЗАК чи його структурним підрозділом не дасть змоги швидко й оперативно впроваджувати новітні технології в навчальний процес студентів. І навпаки, неправильно дібрані методики, засоби й форми організації навчального процесу чи нетолерантні стосунки між студентами перешкоджатимуть виконанню завдання, пов'язаного із забезпеченням якісної професійної підготовки в цілому, незважаючи на ефективне управління цим процесом, авторитет керівника та згуртованість колективу.

З огляду на індивідуально-особистісні якості студентів, пізнавальні процеси, знання й уміння, необхідні для професійної підготовки, компонентний склад матиме схарактеризований нижче вигляд.

Мотиваційний компонент – провідний, спрямовує навчальний процес на розвиток у студентів потреби, спонукає до тієї чи до тієї діяльності, орієнтує на формування інтересу. Він об'єднує мотиви, мету, потреби в професійному навчанні, удосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в професійній діяльності, стимулює творчий вияв особи в професійній діяльності. Компонент передбачає наявність інтересу до професійної діяльності, який характеризує потребу людини в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Крім того, мотиваційний компонент містить мотиви провадження професійної діяльності. Критерієм оцінювання сформованості мотиваційного компонента є домінування внутрішньої мотивації до навчально-професійної діяльності.

Отже, основні функції мотивів – спонукання й смислоутворення: одні мотиви надають діяльності особистісного смислу (смислоутворювальні), інші – виконують роль додаткових спонукальних чинників (мотиви-стимули) [21]. Для майбутніх авіаційних спеціалістів сукупна дія смислоутворювальних мотивів і мотивів-стимулів, які вплинули на вступ до авіаційного навчального закладу, становить «ядро» мотиваційної сфери, що реалізоване через процес навчання. Для того щоб раціонально спланувати й організувати свою життєдіяльність, студентів потрібно реалізувати комплекс дій щодо задоволення потреби в раціональній організації життєдіяльності. Це окреслює стратегію дій майбутнього авіафахівця, тоді як система мотивів – тактику [21].

Рішення ухвалюють на основі формулювання причин того чи того перебігу або зміни діяльності, і ці формулювання є змістом мотивів, залежно від якого виникають різні мотиви. З огляду на це тлумачення поняття *мотивація* відрізняються: у психології мотивацію розуміють як причину або сукупність причин, що лежать в основі ухвалення рішення для певної поведінкової реакції, а з позиції біології, мотивація – це фізіологічний механізм активації в пам'яті тих

програм поведінки, які спроможні задовольнити потребу організму [21]. Для того щоб бути висококласним, компетентним авіафахівцем, дуже важлива мотивація до навчання (отримання необхідних професійних знань, оволодіння спеціальними вміннями й навичками).

Важливим є те, щоб навчальна й виховна робота, індивідуальні форми діяльності та спосіб життя студентів мали не лише організаційну, процесуальну самостійність, але й осмислювалися, усвідомлювалися ними як компоненти цілісної діяльності, мета якої – підготовка до майбутньої професійної діяльності.

Отже, розроблення й реалізація мотиваційного компонента моделі професійної підготовки студентів авіаційних навчальних закладів мають бути спрямовані на виховання усвідомленої, умотивованої потреби стати висококваліфікованим, конкурентоспроможним авіафахівцем завдяки раціоналізації повсякденної життєдіяльності, що сприяє отриманню професійних знань й оволодінню спеціальними вміннями та навичками, робить реальним упровадження перспективних життєвих задумів і самореалізацію особистості. Критерієм оцінювання сформованості мотиваційного компонента слугує домінування внутрішньої мотивації до навчально- професійної діяльності.

Когнітивний компонент. У «Педагогічному словнику» поняття «когнітивізм» витлумачене як психологічна характеристика пізнавальної сфери людини [21] результатом пізнавальної сфери є знання, що перевірені практикою. При цьому сучасні енциклопедії та словники трактують поняття *знання* як: 1) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відображення в мисленні людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій; 2) особливу форму духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, для якої характерне усвідомлення їхньої істинності [21]; 3) продукт пізнання (уявлення, поняття) людьми предметів і явищ дійсності, законів природи й суспільства [21].

Унаслідок осмислення наукових підходів, підсумовано: засвоєння знань майбутніми авіаційними спеціалістами варто характеризувати як вид діяльності,

цілеспрямоване передавання практичного й соціального досвіду, що створює реальне підґрунтя для набуття професійної компетентності, пов'язаної зі сферою наукових знань, умінням оперувати ними й фактичним матеріалом. Критерієм оцінювання сформованості когнітивного компонента слугує наявність необхідних професійних знань, умінь і навичок. У роботі виокремлено такі показники когнітивного компонента професійної підготовки авіафахівців навчальних закладів:

оволодіння та оперування основними поняттями й теоретичними фактами, що стосуються професійної діяльності авіафахівця;

інтегрованість професійних знань; потреба в удосконаленні професійних знань.

Операційно-діяльнісний компонент – це організація практичної навчально-пізнавальної діяльності студентів з опанування змісту освіти.

Основні складники – принципи, методи, форми, засоби навчання. Ефективність цього компонента залежить від активної взаємодії викладачів і студентів, налагодження між ними суб'єкт-суб'єктних взаємин.

Застосування сучасних діалогічних методів, прийомів, форм педагогічної взаємодії сприяє формуванню таких взаємин. Діяльнісний складник містить різноманітні доцільні форми, методи, способи та види професійної підготовки, результатом якої є сформованість необхідних знань, умінь і навичок. Більшість форм та методів навчання – універсальні, характерні для системи вищої освіти, оскільки містять суттєвий освітній потенціал щодо формування професійної компетентності. Найголовніше – це залучення студентів до активної навчальної діяльності на всіх заняттях як їхніх суб'єктів. При цьому характер навчальної діяльності має передбачати конкретну практичну діяльність, що стимулює цілеспрямоване формування основних складників професійної компетентності, актуалізує життєвий, навчальний і професійний досвід, поетапно веде від одного рівня до наступного – більш високого рівня сформованості необхідних професійних умінь і навичок. Організаційно-діяльнісний компонент відображає наступний критерій – результативність навчально-професійної діяльності. До

показників належать: сформованість умінь студентів організувати й раціонально планувати навчально- професійну діяльність; уміння розподіляти час для самостійної навчально-професійної підготовки; уміння аналізувати та коригувати виконану роботу.

Рефлексивний компонент передбачає формування у студентів цілісного уявлення про сутність навчальної діяльності в авіаційних навчальних закладах, про сутність феномену рефлексії, про відповідність власних рис професійним якостям авіафахівця. Рівень розвитку рефлексивних властивостей особистості – провідний фактор досягнення людиною високого професіоналізму у своїй справі.

Рефлексія як система інформативних зворотних зв'язків відіграє велику роль у розвитку особистості, її діяльності, стосунках і взаємодіях [21]. Рефлексивний компонент ґрунтований на засадах самопізнання, самоорганізації, саморегуляції, саморозвитку й самореалізації. Самопізнання та самоорганізація забезпечують адекватне розуміння власних можливостей і ресурсів. Самоорганізація упорядковує правильне використання останніх у процесі організації складних видів діяльності. Саморегуляція, особливо емоційна, дає змогу подолати деструктивний вплив стресорів екстремальних ситуацій. Без саморозвитку авіаспеціаліст швидко вичерпує свої можливості в постійно змінюваних ситуаціях професійної діяльності. Самореалізація, як і самоактуалізація, являє собою важливий продуктивний процес виявлення професійного потенціалу, особистісної, суб'єктивної сутності працівника [21]. Критерієм рефлексивного компонента ми вважаємо оцінювання навчально-професійної діяльності. Показниками цього критерію є здатність до самоаналізу, стійкість навчально- професійної самооцінки, оцінювання власної поведінки.

Запропонована модель реалізації системи забезпечення якості професійної підготовки авіафахівців навчальних закладів в умовах євроінтеграції базована на твердженні, що інтегральна єдність мотиваційного, операційно- діяльнісного, когнітивного й рефлексивного компонентів навчальної діяльності майбутніх авіаційних спеціалістів створює передумову для забезпечення якості

професійної підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка.

3.2 Моніторинг рівня задоволеності студентів.

Наступним кроком моніторингу стану освітньої діяльності для виявлення ступеня відповідності процесу підготовки критеріям якості став моніторинг рівня задоволеності студентів навчанням у Запорізькому авіаційному коледжі.

На даному етапі була визначена цільова аудиторія для проведення моніторингу рівня задоволеності зацікавлених сторін - студенти.

Також було видано наказ директора ЗАК про проведення дослідження рівня задоволеності студентів.

Дослідження за якісними показниками проводилося за допомогою обмеженого опитування студентів ЗАК з метою виявлення їх основних потреб та очікувань, тобто досліджувалася «точка зору споживача». При цьому вся можлива інформація щодо запитів студентів збиралася від 9 студентів - 5 студентів 1-2 курсу, 4 студенти 3-4 курсу.

В якості методів проведення дослідження за якісною ознакою був обраний метод глибинного інтерв'ю. Такий вибір викликаний тим, що студенти різних курсів мають різний розклад занять, тому провести опитування у фокус-групах є важким.

Для формування анкети та аналізу отриманих даних у роботі розробили діаграму Ісікави (рис. 3.2). До складу експертної групи входили: керівник процесу, постачальники і споживачі процесу, а також керівник з якості. У складі команди фахівців було 8 чоловік.

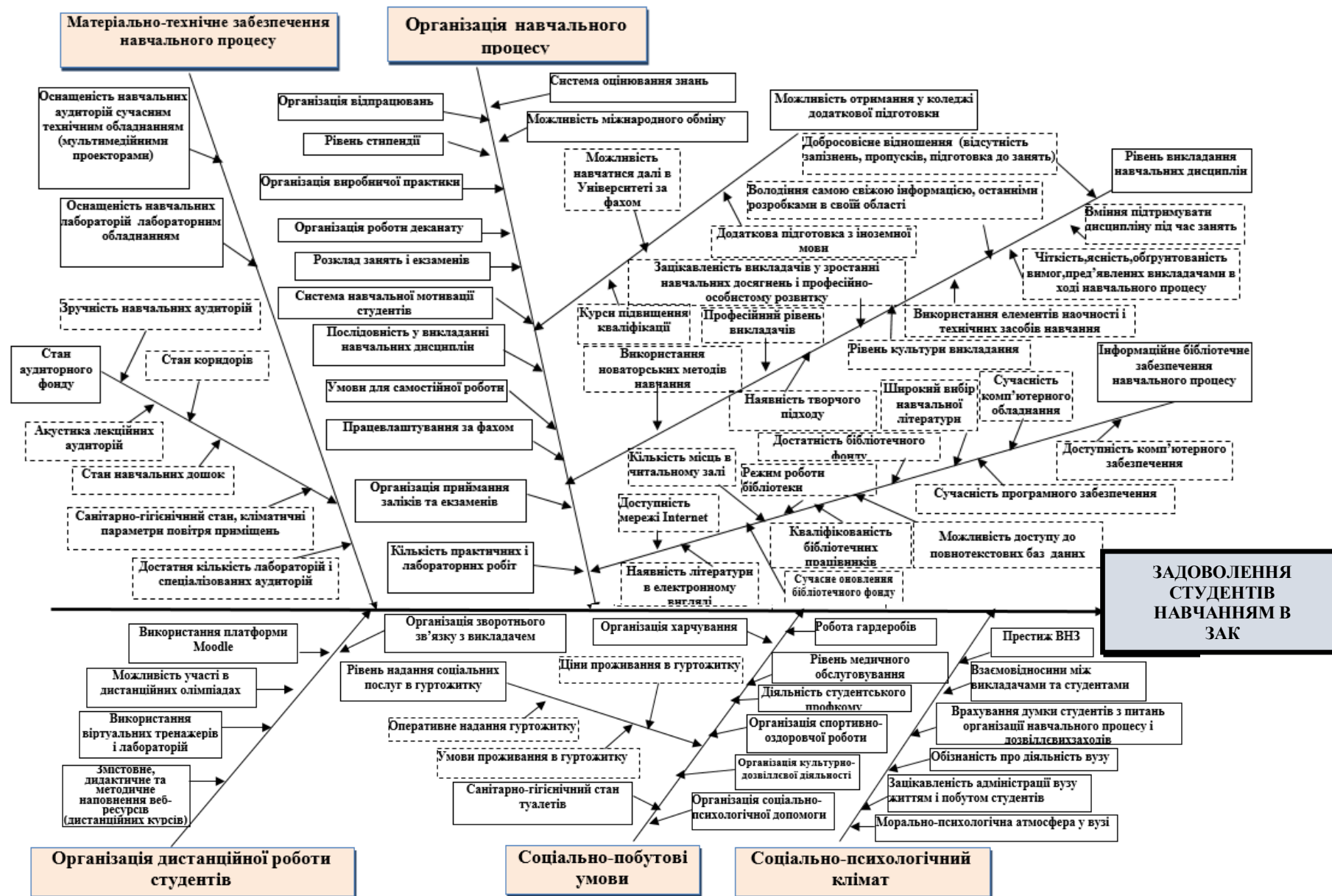

Рис. 3.2 Діаграма Ісікави для процесу Задоволеність студентів навчанням в Запорізькому авіаційному коледжі

На основі діаграми сформована анкета для проведення дослідження за кількісними показниками (Додаток А). При цьому розділи анкети повністю відповідають причинно-наслідковій діаграмі

Як приклад, наведемо аналіз даних з деяких питань.

Цільова група: студенти 1-2 курсу

В анкетуванні брали участь студенти 1-2 курсів (54 респонденти).

На питання «Чи доводиться Вам поєднувати роботу з навчанням?» 12% респондентів відповіли «так», 54% - «ні», а 36% - «іноді». При цьому робота студентів в 11,43% випадків пов'язана з одержуваною спеціальністю, в 22,86% не надто пов'язана і в 65,71% - ніяк не пов'язана. Респонденти зізналися, що в 22,86% випадків робота заважає навчанню, в 25,71% випадків - не заважає, а в 51,43% - коли як.

Згідно з отриманими даними, студенти обрали ЗАК, тому що:

1. Тут дають ґрунтовну освіту (48%);
2. Він ближче інших розташований до домівки (4%);
3. Знайомі порадили (12%);
4. Навчаються знайомі, родичі (2%);
5. Чув про нього багато хорошого (24%);
6. Інше (10%).

Цільова група: студенти 3-4 курсу

В анкетуванні брали участь студенти 3-4 курсів (42 респонденти). На питання «Чи доводиться Вам поєднувати роботу з навчанням?» 44,74% респондентів відповіли «так», 28,95% - «ні», а 26,32% - «іноді». При цьому робота студентів в 13,79% випадків пов'язана з одержуваною спеціальністю, в 20,69% випадків не дуже пов'язана і в 65,52% - ніяк не пов'язана. Респонденти визнали, що в 20,69% випадків робота заважає навчанню, в 31,03% випадків - не заважає, а в 48,28% - коли як.

Згідно з отриманими даними, студенти обрали ЗАК, тому що:

1. Тут дають гарну освіту (21,05%);
2. Він ближче інших розташований до будинку (7,89%);
3. Знайомі порадили (18,42%);
4. Навчаються знайомі, родичі (18,42%);
5. Чув про нього багато хорошого (18,42%);
6. Інше (15,79%).

Розрахований інтегральний коефіцієнт задоволеності студентів:

1-2 курсу становить $S_3 = 6,72$.

3-4 курсу становить $S_3 = 5,62$.

Таким чином, можна зробити висновок, що за більшістю розглянутих критеріям студенти 1-2 курсу задоволені більше, ніж студенти 3-4 курсу

В рамках дослідження було проведено аналіз усіх показників анкети Δ_i , проте в якості прикладу наведемо аналіз по п. 1.2 (рис. 3.10).

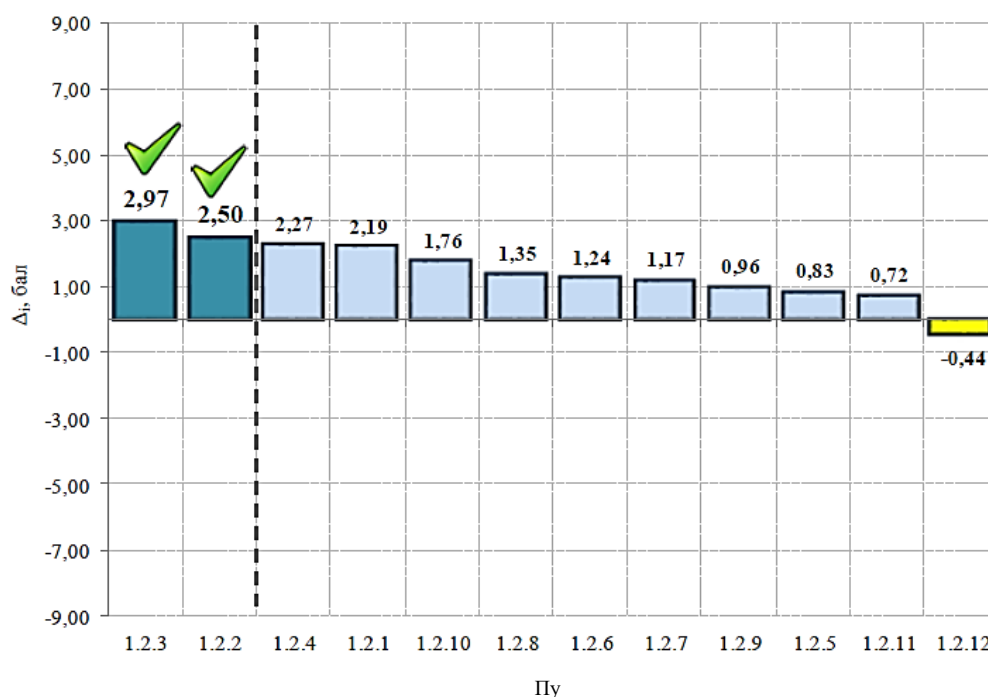

Рис. 3.3. Розподіл величин Δ_i при дослідженні задоволеності

В результаті аналізу даних за допомогою побудови гістограми розподілу величин Δ_i при дослідженні задоволеності студентів був зроблений висновок про

те, що показники 1.2.3 «Сучасність програмного забезпечення» і 1.2.2 «Сучасність комп'ютерного обладнання» є пріоритетними для поліпшення.

При розширюванні результатів, наведених на рис. 3.3, стосовно до студентів 1-2, 3-4 курсів (рис. 3.4), видно, що для студентів 1-2 курсів максимальні значення критерію поліпшення спостерігаються по п. 1.2.3 «Сучасність програмного забезпечення» та 1.2.2 «Сучасність комп'ютерного обладнання», в той час як для студентів 3-4 курсів переважаючими виступають критерії п. 1.2.2 «Сучасність комп'ютерного обладнання» і 1.2.1 «Достатність комп'ютерного обладнання». Дані стратифікації необхідно врахувати при плануванні поліпшень по цільовій групі студентів 3-4 курсів.

За результатами проведеного моніторингу рівня задоволеності студентів зроблені висновки про пріоритетне поліпшення наступних показників:

- організація навчального процесу: рівень стипендії, розклад занять та іспитів, система навчальної мотивації студентів;
- в рамках рівня викладання навчальних дисциплін: наявність творчого підходу, чіткість, ясність, обґрунтованість вимог, що пред'являються викладачами в ході освітнього процесу;
- сучасність програмного забезпечення та комп'ютерного обладнання;
- додаткова підготовка з іноземної мови;
- оснащеність навчальних лабораторій;
- зручність навчальних аудиторій, меблів;
- система стимулювання студентів за участь в науковій діяльності;
- організація харчування, санітарно-гігієнічний стан туалетів;
- умови проживання в гуртожитку;
- зацікавленість адміністрації ЗАК життям і побутом студентів
- **організація дистанційного навчання в умовах карантину.**

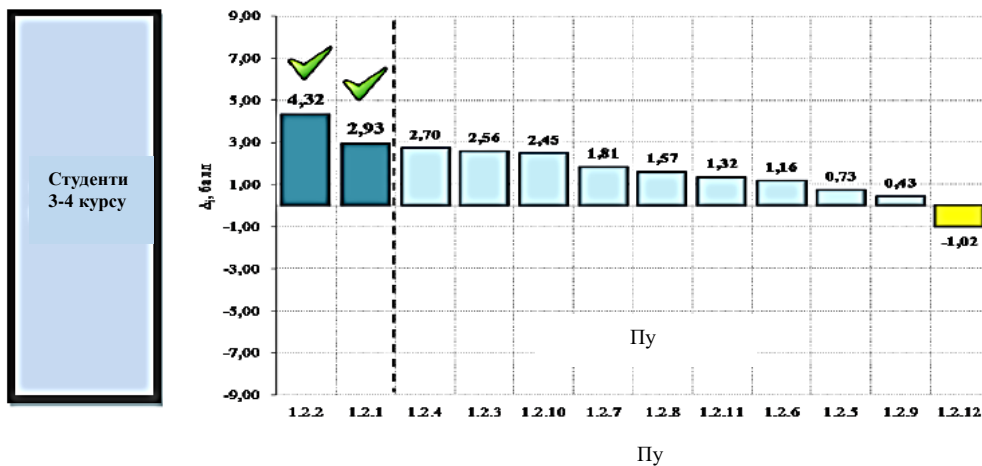
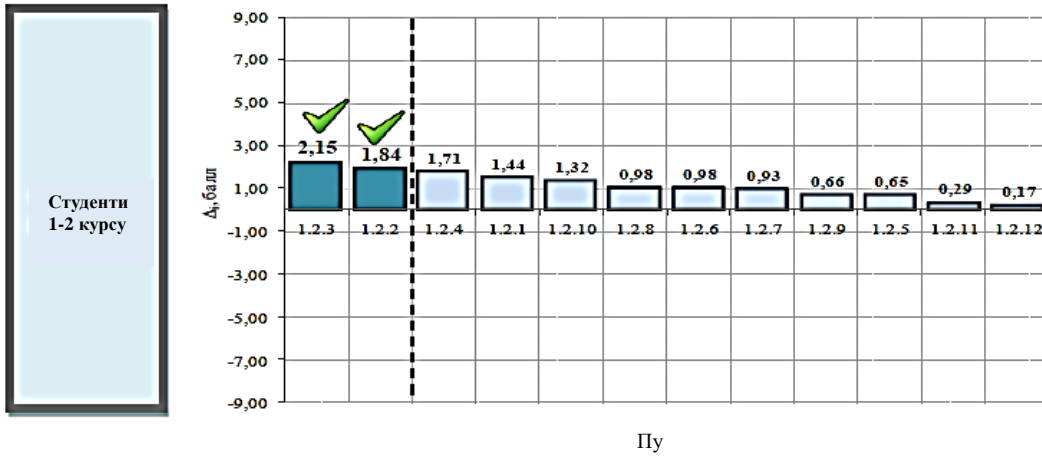

Рис.3.4. Розподіл величин Δ_i при дослідженні задоволеності студентів 1-2 та 3-4 курсів за п. 1.2 анкети.

3.3. Розробка положення про дистанційне навчання у Запорізькому авіаційному коледжі

В результаті анкетування студентів Запорізького авіаційного коледжу було виявлено, що не всі вміють і розуміють як правильно працювати на платформі Moodle, яку запропоновано використовувати для здійснення освітнього процесу в умовах карантину. Тому у роботі запропоновано розробити Положення про дистанційне навчання у ЗАК, яке ґрунтується на засадах

переваги надання освітніх послуг в умовах карантину (рис.3.5) і буде включати в себе подані нижче розділи.

Рис.3.5 Переваги дистанційної освіти в умовах карантину

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття особою загальних і фахових компетентностей, організований шляхом опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета дистанційного навчання полягає в наданні освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до державних стандартів вищої, фахової, загальної середньої освіти; за програмами підготовки громадян для вступу до закладів вищої освіти, підвищення кваліфікації працівників.

Завданням дистанційного навчання є забезпечення рівних можливостей громадян у реалізації їхнього конституційного права на здобуття освіти, присвоєння і підвищення професійної кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду й характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії,

віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та з урахуванням їхніх здібностей.

Завданням дистанційного навчання є забезпечення рівних можливостей громадян у реалізації їхнього конституційного права на здобуття освіти, присвоєння і підвищення професійної кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду й характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та з урахуванням їхніх здібностей

Реалізація дистанційного навчання

Дистанційне навчання може бути реалізоване шляхом: – застосування дистанційної форми як окремої форми навчання; – використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах: інституційної (очна – денна; заочна, дистанційна; мережева); індивідуальної (екстернатна; сімейна, або домашня; педагогічний патронаж; на робочому місці, або на виробництві); дуальної.

Запровадження дистанційної форми навчання можливе за погодженням з МОН України.

Технології дистанційного навчання під час організації денної, заочної форм навчання можна використовувати в Коледжі за наявності відповідного кадрового та системотехнічного забезпечення.

Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

Освітній процес в умовах дистанційного навчання необхідно здійснювати в таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи. Основною формою організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання є самостійна робота.

Основними видами навчальних занять в умовах дистанційного навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації тощо.

Лекцію, консультацію, семінар проводять із студентами дистанційно у

синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану та розкладу занять.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, організованих дистанційно, можна забезпечувати через надання відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Практичне заняття, яке передбачає виконання студентом практичних (контрольних) робіт, може проводитися дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можна виконувати в синхронному режимі, якщо це передбачено робочою програмою навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття організують очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням віртуальних тренажерів і лабораторій.

До інших видів навчальних занять зараховують ділові ігри, виконання проектів у групах тощо. Їх можна проводити очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Практичну підготовку студентів в умовах дистанційного навчання здійснюють за окремо затвердженою програмою.

Контрольні заходи з навчальної дисципліни передбачають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші контролі навчальних досягнень студентів. Усі контрольні заходи організують дистанційно або очно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відеоконференц-зв'язку, за умови забезпечення аутентифікації того, хто здобуває освіту.

3.4. Особливості організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання

Технології дистанційного навчання використовують в організації освітнього процесу за будь-якою формою навчання для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також під час проведення навчальних занять.

Технології дистанційного навчання можуть використовуватись при проведенні навчальних занять через мережу Інтернет під час карантину, вивченні факультативних дисциплін, участі у дистанційних олімпіадах, отриманні консультацій тощо.

Для організації освітнього процесу на основі технологій дистанційного навчання Коледж використовує платформу Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment). За допомогою цієї системи через Інтернет студент має можливість ознайомитися з навчальним матеріалом, який представлений у вигляді різноманітних інформаційних ресурсів (текст, відео, анімація, презентація, електронний посібник), виконати завдання та відправити його на перевірку, пройти тестування тощо. Викладач може самостійно створювати електронні курси та проводити навчання, надсилати повідомлення студентам, розподіляти та перевіряти завдання, вести електронні журнали обліку оцінок, налаштовувати різноманітні ресурси курсу тощо.

Доступ до ресурсів системи дистанційного навчання (СДН) у Коледжі персоналізований. Логін і пароль для входу в систему учасники освітнього процесу отримують після реєстрації в ній. Кожен користувач СДН має доступ лише до тих електронних навчальних курсів, на які він зареєстрований для участі в освітньому процесі. Користувачі СДН персонально несуть відповідальність за конфіденційність зберігання логінів і паролів.

Адміністрування та підтримку системи Moodle забезпечує відповідальний за навчально-інформаційний портал в Коледжі.

За допомогою технологій дистанційного навчання та платформи Moodle в

Коледжі можна здійснювати внутрішній моніторинг забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої, фахової передвищої та загальної середньої освіти.

При організації освітнього процесу за будь-якою формою навчання технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також при здійсненні навчальних занять.

Забезпечення дистанційного навчання

Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання охоплює:

– методичні (теоретичні та практичні) рекомендації для розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;

– критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання; – змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/освітньої програми спеціальності.

Педагогічні працівники та методисти Коледжу, які беруть участь в організації дистанційного навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію для якісної організації та достатнього володіння технологіями дистанційного навчання.

Апаратно-програмне забезпечення дистанційного навчання охоплює:

– апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), які забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління освітнім процесом та необхідні види взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;

– інформаційно-комунікаційне забезпечення з пропускнуою здатністю каналів для надання всім суб'єктам дистанційного навчання цілодобового доступу до веб-ресурсів і веб-сервісів та реалізації освітнього процесу в синхронному та асинхронному режимах; також донесення інформації до студентів та зворотній зв'язок можливі за допомогою соціальних мереж (Viber,

Telegram тощо) та електронної пошти;

– програмне забезпечення загального і спеціального призначення (зокрема для осіб з особливими потребами), яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами;

– веб-ресурси навчальних дисциплін, що необхідні для забезпечення дистанційного навчання (електронні навчальні комплекси) можуть містити:

✓ методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;

✓ документи планування освітнього процесу (навчальні плани, розклади занять);

✓ відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;

✓ мультимедійні лекційні матеріали;

✓ термінологічні словники;

✓ практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

✓ віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

✓ віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

✓ пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;

✓ ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

✓ електронні бібліотеки чи посилання на них;

✓ дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни єдиним педагогічним сценарієм;

✓ інші ресурси навчального призначення.

Висновки до третього розділу

Запропонована модель реалізації системи забезпечення якості професійної підготовки фахівців навчальних закладів в умовах євроінтеграції, яка базується на твердженні, що інтегральна єдність мотиваційного, операційно- діяльнісного, когнітивного й рефлексивного компонентів навчальної діяльності майбутніх авіаційних спеціалістів створює передумову для забезпечення якості професійної підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка.

Розроблено діаграму Ісікави для оцінки процесу задоволеності студентів навчанням в Запоріжському авіаційному коледжі.

На основі діаграми сформована анкета для проведення дослідження за кількісними показниками. При цьому розділи анкети повністю відповідають причинно-наслідковій діаграмі.

Запропонована система **дистанційного навчання в умовах карантину та розроблено положення про її реалізацію.** За допомогою технологій на платформі Moodle.

При організації освітнього процесу за будь-якою формою навчання запропоновані технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, а також контрольних заходів при здійсненні навчальних занять.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

4.1. Стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств на засадах соціальної відповідальності

Посилення конкуренції із зарубіжними виробниками, зростаюча екологічна загроза, нестабільна політична ситуація та інше вимагають від підприємств використання нових методів управління, зокрема, стратегічного менеджменту. Основними елементами якого є прогнозування майбутніх проблем та можливостей підприємства в зовнішньому середовищі; прогнозування можливостей підприємства, необхідних для успішної діяльності та управління ним; адаптація підприємства до непередбачених змін в зовнішньому середовищі.

Зміни в екологічній сфері не проходять одночасно, їм притаманні різні стадії, пов'язані з появою первинних ознак, що переростають у тенденції, які з часом набувають чітких обрисів. Тому раннє виявлення і правильна оцінка цих змін має важливе значення для управління еколого-орієнтованим розвитком, оскільки своєчасне та швидке реагування забезпечує його ефективність. Отже, виникає необхідність кардинального переосмислення ставлення підприємств до екологічної проблематики. Таким чином систематична реалізація, продуманих та ефективних заходів із захисту НПС, ресурсозбереження, зниження екологічних підприємницьких ризиків знаходяться у сфері стратегічних інтересів підприємств, в умовах їх переходу до сталого розвитку як ідеології діяльності.

Стратегічне управління підприємством повинно ґрунтуватись на сучасних концепціях економічного розвитку та принципах гармонійної взаємодії із НПС. До специфічних принципів, які відображають особливості сучасної теорії стратегічного управління відносять: принцип соціальної відповідальності за виконання місії перед суспільством; принцип ефективного використання ресурсів у процесі досягнення встановлених цілей; принцип інноваційності, що передбачає постійне удосконалення технологій та системи управління; принцип

екогармонійності, який виражає необхідність врахування екологічних наслідків діяльності підприємства; принцип забезпечення сталого розвитку, який передбачає збалансованість економічної, екологічної та соціальної складових розвитку підприємств. Таким чином, стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств передбачає інтеграцію екологічної складової в загальну систему стратегічного управління підприємствами.

Розглядаючи стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств з точки зору загального менеджменту можливо його визначити, як сукупність специфічних процесів прийняття управлінських рішень щодо визначення цілей еколого-орієнтованого розвитку підприємства, формування та реалізації стратегії екологоорієнтованого розвитку. З огляду на зазначене, стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком підприємства включає визначення суб'єктів, об'єктів керованої системи та інструментарію впливу на них. Суб'єктом управління є керівництво підприємства та керівники структурних підрозділів, а об'єктом – процес еколого-орієнтованого розвитку, який реалізують працівники підприємства з використанням основних засобів, технологій, сировинно-матеріальних та інших ресурсів.

Виділяють такі етапи, що визначають характер процесів стратегічного рівня:

- визначення мети та цілей діяльності підприємства;
- аналіз та формування потенціалу підприємства;
- розробка стратегій діяльності підприємства;
- формування та забезпечення функціонування механізму реалізації стратегій.

Взаємозв'язок між основними етапами стратегічного управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств представлено на рис. 4.1.

Проведені дослідження свідчать, що сьогодні підприємства повинні розуміти власну відповідальність за внесок у сталий розвиток, а тому існує потреба у посиленні уваги до складових сталого розвитку, надання їм пріоритетності у процесі діяльності на всіх рівнях, зокрема, забезпеченні

розробки та підтримки програм з енергозбереження, ресурсозбереження, екологічного менеджменту тощо. Крім того, одним із важливих завдань, які стоять перед підприємствами, є відслідковування суспільно-політичних тенденцій з метою врахування їх при прийнятті стратегічних

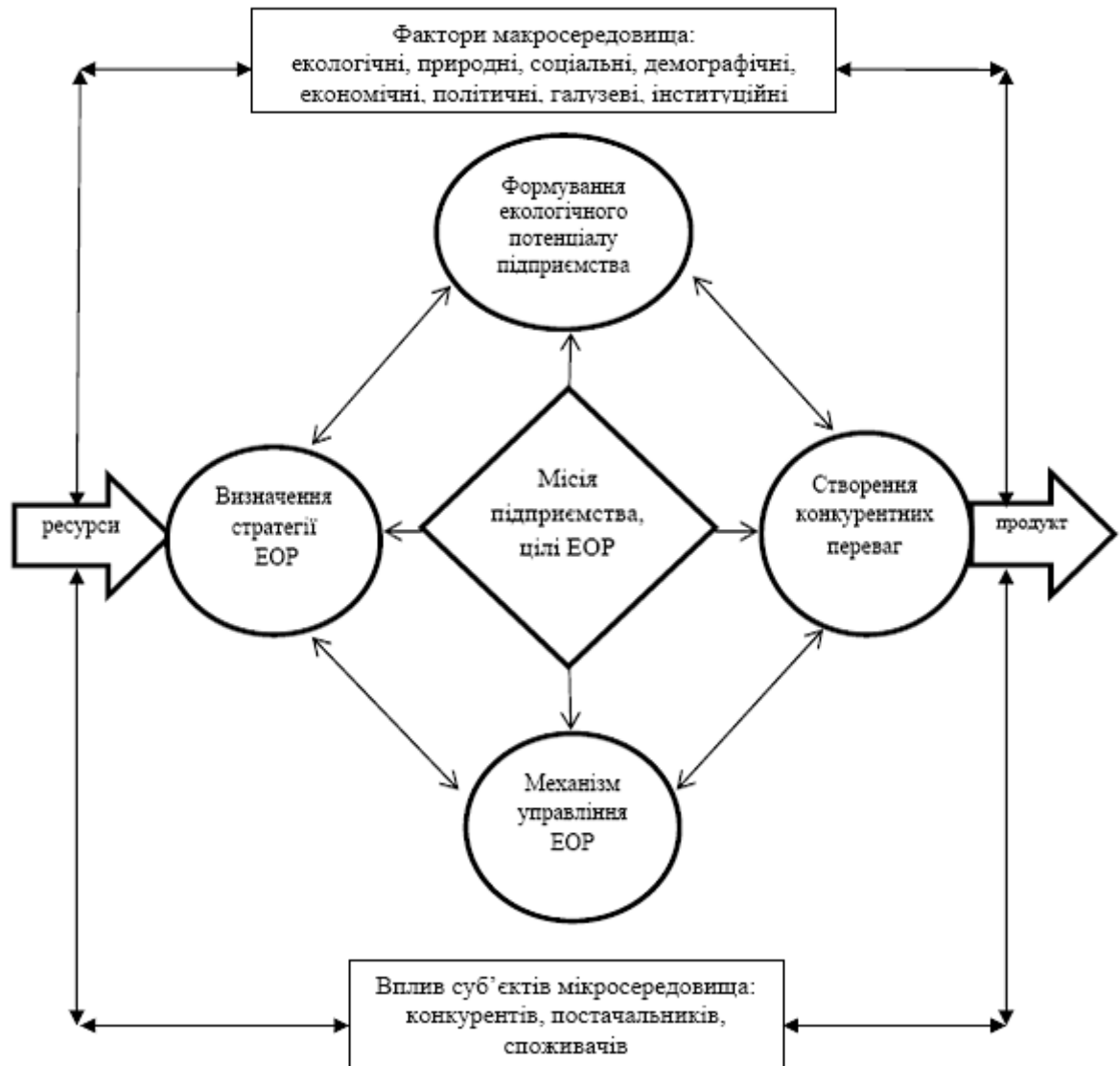

Рис. 4.1. Взаємозв'язок основних етапів стратегічного управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств

рішень, при цьому важливо в суспільно-політичній ситуації бачити не тільки джерело ризиків (яким необхідно протидіяти), а й можливостей (використання яких надасть підприємствам додаткові конкурентні переваги). Тому підприємства повинні дотримуватись ідеології соціальної відповідальності бізнесу (СВБ), згідно якої підприємства інтегрують соціальні та екологічні

питання у свою комерційну діяльність та у їх взаємодію із зацікавленими сторонами, що сприятиме досягненню ними найбільших успіхів.

«Національну концепцію розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні» [60] розроблено на основі міжнародного керівництва із соціальної відповідальності ISO 26000:2010 [61], в якому поняття соціальна відповідальність визначається як відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору і етичну поведінку, відповідає сталому розвитку та добробуту суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін, та яка поширена в усій організації і не суперечить відповідному законодавству й міжнародним нормам поведінки.

Питання сталого розвитку та соціальної відповідальності стали предметом глобальної ініціативи ООН «Глобальний Пакт» (UN Global Compact), оголошеної в Давосі 1999 р., в якому були визначені наступні «екологічні» принципи відповідальної конкурентоспроможності: посилення уваги бізнесу до проблем довкілля; просування громадських ініціатив з екологічної відповідальності; заохочення розробки й поширення «екологічно дружніх» технологій [62].

Згідно з матрицею бізнес-можливостей соціальної відповідальності підприємств, складеною Sustainability International, для ринків, що розвиваються характерні такі сфери практичної користі соціальної відповідальності бізнесу: удосконалення екологічних процесів (зростання продуктивності праці та доходів, економія затрат при використанні екологічно безпечного та очисного обладнання); формування репутації компанії (підвищення лояльності клієнтів та цінності бранда, економія ресурсів на вирішенні питань з органами влади та контролю, налагодження партнерських зв'язків); людські ресурси; доступ до нових ринків (стандартизація згідно міжнародним критеріям); ефективне управління ризиками [62]. Крім того, дослідження доводять, що впровадження СВБ впливає на зростання таких показників: дохідність продажу – на 3%, активів

– на 4%, а капіталу та акцій – більш ніж на 10% [62].

Запровадження практики СВБ на підприємствах можливо із використанням наступних інструментів: ISO 9000; ISO 14000, EMAS (система екологічного менеджменту і аудиту); ISO26000; SA8000, OHSAS 18000, guideline for ESG Reporting and Integration into Financial Analysis (керівництво із звіту в області екології, соціальної сфери та управління, а також їх інтеграції у фінансовий аналіз).

Проведені дослідження показали, що для досягнення ефективності та результативності еколого-орієнтованого розвитку підприємство повинно приділяти належну увагу усім сферам свого впливу (економічній, екологічній та соціальній), лише за таких умов підприємство може розраховувати на стійке функціонування в умовах глобалізації. Виходячи з вище викладеного, можна запропонувати структурно-логічну схему забезпечення сталого еколого-

орієнтованого розвитку підприємства (рис. 4.2).

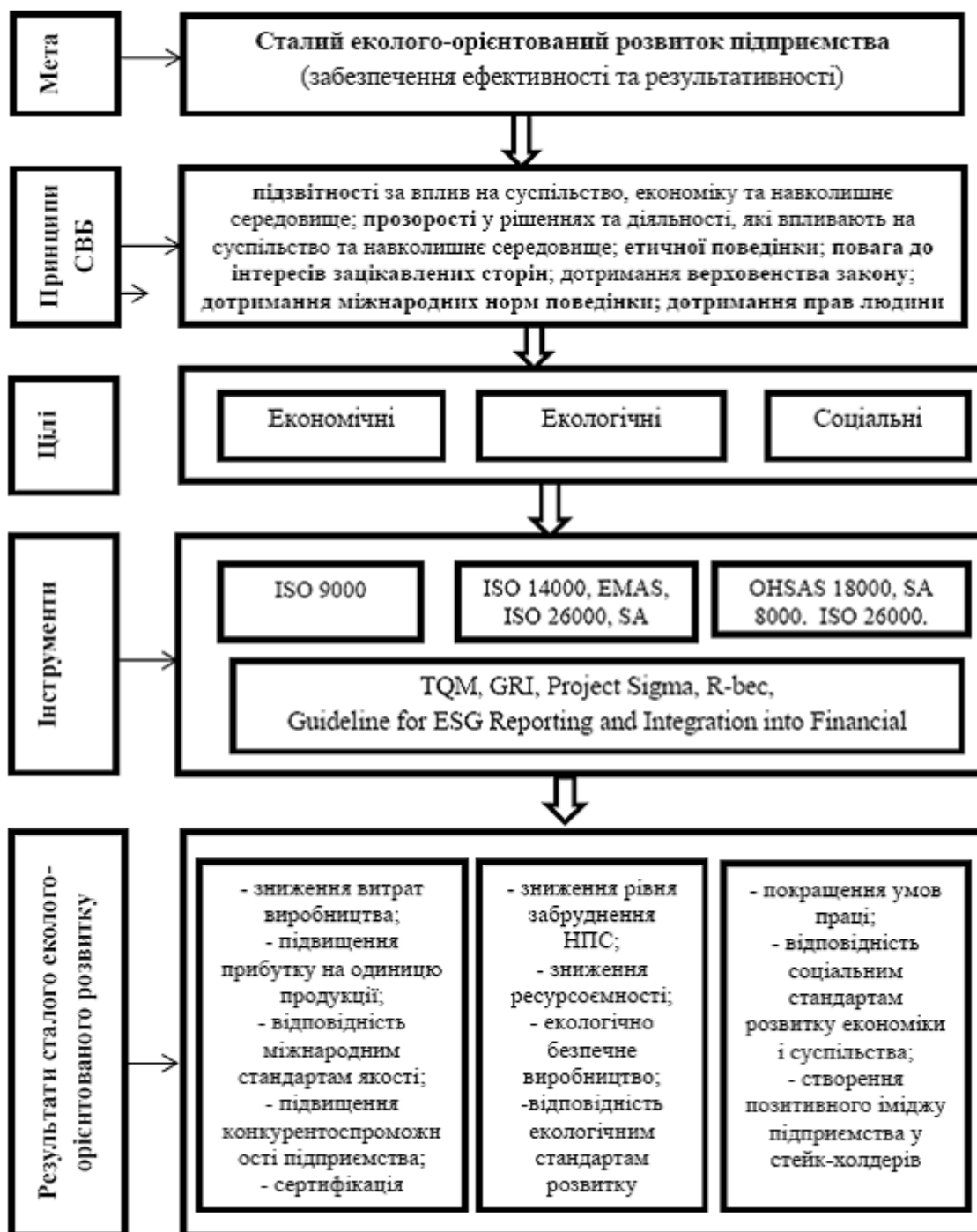

Рис. 4.2. Забезпечення сталого еколого-орієнтованого розвитку підприємства

4.2. Впровадження системи екологічного управління в закладах освіти як організаційний механізм екологічного збалансованого розвитку суспільства

Аналіз сучасних світових тенденцій розвитку вищої освіти свідчить про важливість принципово нових підходів, які б базувались на гармонії людських, природних і технічних факторів і забезпечили перехід від постіндустріального мислення до інформаційного, гуманістичного та етичного суспільства. Питання ефективного впровадження системи екологічного управління (СЕУ) у виробничому секторі в даний час досить відомі. Найвищі показники впровадження та сертифікації СЕУ спостерігаються на підприємствах електротехнічної та оптичної, хімічної, металургійної, будівельної та машинобудівної галузей [63]. За даними [63], станом на кінець 2015 року у світі на відповідність вимогам стандарту ISO 14001 сертифіковано 319496 підприємств та організацій.

Серед проблем, які спонукають підприємства впроваджувати СЕУ відносять: негативний вплив на навколишнє середовище; нераціональне використання ресурсів, що призводить до створенням аварійних ситуацій, нещасних випадків, підвищення травматизму. Як результат - необхідність сплачувати великі штрафи і кошти за споживання ресурсів, компенсуючи завдану шкоду довкіллю і споживачам. У разі накопичення цих проблем організація втрачає здатність функціонування у ринкових умовах.

Аналіз впровадження та сертифікування підприємствами стандартів управління навколишнім середовищем дозволив виявити переваги і можливості, які відкриваються перед організаціями: поліпшення стану навколишнього середовища; вдосконалення процедур діяльності організації через попередження негативних екологічних впливів; покращення стосунків з органами влади та громадськістю; підвищення ступеню задоволеності замовників та партнерів; укладання нових контрактів, отримання кредитів, дозволів; фінансова економія через скорочення обов'язкових платежів за спожиті ресурси та штрафні санкції.

Головними бар'єрами на шляху впровадження СЕУ у ВНЗ є: відсутність усвідомлення необхідності та важливості цієї системи; нерозуміння можливих переваг для подальшого існування; нестача часу і ресурсів для впровадження.

Але необхідно враховувати що у закладах освіти готують фахівців, які завтра придуть працювати на виробництво і сферу послуг, тому вони вже зараз мають не тільки уважно вивчити передовий досвід промислових компаній та сфери послуг щодо впровадження інтегрованих систем управління, а і самим намагатись адаптувати його до своїх потреб.

Сьогодні перед ВНЗ поставлено завдання щодо організації якісної підготовки студентів у сфері навколишнього середовища, що стане більш ефективним, якщо його буде підкріплено практикою впровадження СЕУ. Навчальні заклади повинні перенести теорію і принципи екологічного менеджменту у власну практику. Тобто, студенти, які придуть працювати у бізнес, мають отримати перше наочне свідчення екологічної культури й мислення, орієнтоване на врахування потреб суспільства у чистому довкіллі, саме у ВНЗ.

Провідні університети світу не лише забезпечують найвищий рівень освіти, а й стають лідерами запровадження принципів сталого розвитку. Досвід впровадження СЕУ у закладах освіти є досить розповсюдженим у світі. В багатьох з них створені так звані «збалансовані студентські містечка» або «зелені містечка» («Green Campus»), працюють робочі групи або підрозділи, які займаються запровадженням принципів сталого розвитку на інституційному рівні (наприклад, в Гарвардському, Єльському, Колумбійському, університеті Індіани тощо) [64]. Варто зазначити, що більшість університетів активно і якісно інформують суспільство про свою діяльність для сталого розвитку та про її результати, зокрема через свої Інтернет сторінки.

Цікаво, що офіційним підґрунтям та, в багатьох випадках, першим вагомим кроком на шляху до сталого розвитку стало підписання університетами таких декларацій, як Swansea Declaration, Luneburg Declaration on Higher Education for [64].

Враховуючи специфіку діяльності ВНЗ, основними мотивами впровадження СЕУ у порядку пріоритетності можна вважати:

- формування екологічно свідомого персоналу і випускників;
- покращення іміджу ВНЗ;
- покращення стосунків з органами влади та суспільством;
- оптимізацію ресурсів, можливість ефективного використання сировини і матеріалів;
- контроль за відходами;
- збереження води та енергії.

Отримані висновки підтверджують важливість суспільної місії закладу освіти, який впроваджує власну СЕУ, щодо формування у широкого загалу членів суспільства, зокрема, студентів, необхідних знань і навичок у сфері управління навколишнім середовищем, які вони використовуватимуть у своїх організаціях за місцем роботи. Успішне впровадження СЕУ вимагає участі всього викладацького складу ВНЗ, студентів.

Першим кроком є створення організаційної структури, яка забезпечуватиме розроблення, провадження СЕУ згідно з вимогами державних стандартів. Необхідно визначити ті види діяльності, які пов'язані з екологічними аспектами: здійснювати моніторинг і вимірювання основних процесів і робіт, які можуть мати суттєвий вплив на навколишнє середовище, формувати у майбутніх інженерів екологічну свідомість.

Для визначення відповідності СЕУ встановленим вимогам та ефективності її функціонування ВНЗ має проводити екологічний аудит, результати якого необхідно доводити до робітників закладу освіти.

При здійсненні екологічного аудиту пропонуємо використовувати метод ПНМЗ аналізу (переваги, недоліки, можливості та загрози) [65] і анкетування (для виявлення інформації про знання викладачів та студентів з питань охорони навколишнього середовища).

На основі аналізу законодавчої бази та методики [65], виділено екологічні індикатори, які можуть застосовуватися при проведенні екологічного аудиту в

зкладах освіти:

- дотримання чинного законодавства;
- кількість здійснених в закладі екологічних проєктів по покращенню екологічної ситуації;
- кількість персоналу, задіяного в галузі екологічної освіти;
- визначення концепції екологічної політики;
- наявність координатора з екологічної освіти;
- рентабельність інвестицій в екологічні проєкти;
- збільшення кількості студентів в ВНЗ після введення СЕУ;
- реалізація наскрізних питань екологічної освіти в процесі навчання;
- кількість студентів які приймають участь у заходах з екологічної освіти;
- кількість екологічних заходів;
- наявність екологічної бібліотеки; кількість книг і періодичних видань з природоохоронної тематики;
- визначення ресурсів споживання води за певний період (наприклад, за рік – споживання питної води, споживання гарячої води, споживання холодної води);
- витрати коштів на споживання води;
- співвідношення звичайних батарей до приладів з економії теплоенергії;
- наявність баків для збору дощової води; загальне споживання енергії протягом певного періоду;
- співвідношення звичайних та альтернативні джерел енергії;
- відсоток традиційних лампочок до енергозберігаючих ламп;
- загальна площа теплоізованих будівель;
- відсоток встановлених теплоізованих вікон до теплоізованих;
- загальна кількість відходів, які утворюються протягом певного періоду;
- витрати на зменшення відходів;
- економія, яка досягнута за допомогою утилізації відходів;
- загальний пробіг пройдених транспортними засобами кілометрів (всі транспортні засоби);

- загальний пробіг транспортних засобів у вигляді суми пробігу різних типів автомобілів (вантажні, мікроавтобуси, легкові) з різними видами палива (бензин, дизельне паливо, електромобілі);

- витрати для заходів, пов'язаних з екологічними індикаторами за певний період.

Висновки до четвертого розділу

У розділі досліджені питання стратегічного управління еколого-орієнтованим розвитком підприємств на засадах соціальної відповідальності та впровадження системи екологічного управління в закладах освіти як організаційний механізм екологічного збалансованого розвитку суспільства.

Визначено, для подальшого розвитку України вирішальне значення має реалізація концепції сталого розвитку, яка надає нові можливості у вирішенні еколого-економічних та соціальних проблем. До найважливіших завдань, які потребують вирішення, слід віднести зміну екологічної стратегії і тактики, підвищення ефективності управління екологічними аспектами діяльності підприємств, впровадження інноваційних еколого-орієнтованих технологій, підвищення екологічної свідомості та організації всебічної екологічної освіти.

Установлено, стратегічне управління еколого-орієнтованим розвитком ВНЗ повинно базуватись на принципах соціальної відповідальності бізнесу, які сприяють сталому розвитку, а отже і їх стійкій, довготривалій конкурентоспроможності. Практичне використання запропонованої концепції забезпечить підвищення ефективності та результативності функціонування підприємств в економічній, екологічній та соціальній сферах.

Показано, що натеper практика впровадження СЕУ в закладах освіти як організаційного механізму екологічного збалансованого розвитку суспільства ще не стала поширеною через відсутність відповідних фахівців та адаптованих методик. Але для отримання переваг у конкурентній боротьбі та зміцненню авторитету ВНЗ у суспільстві необхідно створення діючої ефективною системи управління навколишнім середовищем, яка сприятиме формуванню екологічної

свідомості персоналу і студентів та заощадженню і оптимізації використання матеріалів, ресурсів, зменшенню шкідливих впливів на довкілля.

На основі аналізу законодавчої бази та літературних джерел, запропоновано екологічні індикатори, які можуть застосовуватися при проведенні екологічного аудиту в закладах освіти.

Загальні висновки

Встановлено, що в умовах модернізації вітчизняної системи освіти, професійна підготовка у коледжах та її законодавче місце у системі неперервної професійної підготовки фахівців є однією з актуальних науково-педагогічних та управлінських проблем. Коледжі, що забезпечують підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, функціонують згідно із законом України «Про освіту» з 1991 р. та є спадкоємцями технікумів та училищ.

Професійна освіта, яка пропонується студенту у коледжі згідно закону «Про вищу освіту» (2014) має суспільно-економічну та особисту цінність, оскільки сприяє підвищенню освітнього, культурного рівня фахівців.

Показано, що успішність впровадження системи управління якістю відповідно до вимог стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 у коледжі, може забезпечити розвиток освітнього середовища, яке спрямоване на підготовку конкурентоспроможного фахівця в усіх сферах – професійній, культурній, соціальній, громадянській.

Визначено особливості поняття якості вищої освіти як категорії та об'єкта управління.

Показано, що одним з головних інструментів підвищення результативності процесів системи управління якістю коледжів є моніторинг, а інтеграція ризик-орієнтованого підходу в рамках функціонування процесів є перспективним методом розвитку СУЯ вищих навчальних закладів.

Впровадження системи менеджменту якості з урахуванням вимог ДСТУ ISO 9001:2015 на прикладі Запорізького авіаційного коледжу дозволило визначити основні процеси управління якістю у коледжі, а саме входи та виходи процесу, показники якості, результативності та ефективності діяльності навчального закладу.

У роботі розроблено методику оцінювання якості освіти, та сформовано вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі, яка забезпечує результативність і ефективність надання освітніх послуг відповідно до вимог та принципів управління якістю. При цьому сформовано

основні вимоги до системи контролю якості підготовки фахівців у авіаційному коледжі.

Запропонована модель реалізації системи забезпечення якості професійної підготовки фахівців навчальних закладів в умовах євроінтеграції, яка базується на твердженні, що інтегральна єдність мотиваційного, операційно- діяльнісного, когнітивного й рефлексивного компонентів навчальної діяльності майбутніх авіаційних спеціалістів створює передумову для забезпечення якості професійної підготовки фахівця зі спеціальності авіаційна та ракетно-космічна техніка.

Розроблено діаграму Ісікави для оцінки процесу задоволеності студентів навчанням в Запорізькому авіаційному коледжі.

На основі діаграми сформована анкета для проведення дослідження за кількісними показниками. При цьому розділи анкети повністю відповідають причинно-наслідковій діаграмі.

Запропонована система дистанційного навчання в умовах карантину та розроблено положення про її реалізацію, за допомогою технологій на платформі Moodle.

При організації освітнього процесу за будь-якою формою навчання запропоновані технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, а також контрольних заходів при здійсненні навчальних занять.

На основі аналізу законодавчої бази та літературних джерел, запропоновано екологічні індикатори, які можуть застосовуватися при проведенні екологічного аудиту в закладах освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Братко (Сорока) М. В. Університетський коледж: пошук ідентичності. Педагогічний альманах . 2012. Вип. 16. С. 189–197.
2. Братко М. В. Підготовка фахівців у коледжах: сучасні виміри та перспективи. Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. № 25: Психологія. Педагогіка. С.57–64.
3. Братко М. В. Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія. Кам'янець-Подільський: «Аксиома», 2017. 424 с.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-provyschu-osvitu>.
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2018/19 навчального року. Статистичний бюлетень // Державна служба статистики України [Електронний ресурс].. К., 2016. Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm. (дата звернення 05.05.2020).
7. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2019/20 навчального року. Статистичний бюлетень // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. К., 2017. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm (дата звернення 05.02.2020).
8. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. 2016. №. 40. Ст. 622. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1493-19>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 839 «Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/839-2007-%D0%BF>.

10. . Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.

11. Методология педагогики: монография: /Е. А. Александрова, Р. М. Асадуллин, Е. В. Бережнова, М. В. Богуславский, С. В. Бобрышов, Н. Л. Коршунова, В. Г. Рындак, под общ. ред. В. Г. Рындак. Москва: ИНФРА-М, 2018. 294 с.

12. Станкевич І. В. Управління освітніми організаціями: сутність та функції [Електронний ресурс] / І. В. Станкевич // Науковий журнал : Економіка : реалії часу. – Одеса : Інститут бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету, 2015. – № 1 (17). – С. 195–203. – Режим доступу до журн. : <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>.

13. ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги.

14. Quality management principles [Electronic recourse] / Switzerland : ISO. – Accessed mode : http://www.iso.org/iso/ru/qmp_2012.pdf.

15. Кондур О.С. Управління якістю освітніх систем в умовах глобалізації: теорія, методика організації, практика : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 488 с.

16. Кондур О. С. Глобалізація освіти у контексті проблем та перспектив суспільного розвитку. Вища освіта України. 2018. № 2(69). С. 42-47.

17. Прудиус Л. В. Управління якістю державної служби України : монографія / Л. В. Прудиус. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 280 с.

18. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу : методологічний аспект: [монографія] / В. А. Кушнір. – Кіровоград : Кіровоградський держ. пед. ун-т, 2001. – 348 с.

19. Сисоєва С. О. *Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / МОНМС України*; Київський університет імені Бориса Грінченка; Національний університет біоресурсів і природокористування України. К.: ВД ЕКМЦ, 2011. 344 с.

20. Плачинда Т. С. Рейтинго-модульне оцінювання в процесі фізичного виховання / Т. С. Плачинда // Гуманітарний вісник. – Додаток 1 до Вип. 27, Том II (35): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2012. – С. 231–238.

21. Плачинда Т. С. Підготовка майбутніх авіаційних фахівців: зарубіжний і вітчизняний досвід та шляхи підвищення якості : монографія / Т. С. Плачинда. Кіровоград : 2014., 534 с .

22. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та керівні вказівки.

23. ISO 31010:2019. Risk management. Risk assessment techniques. URL: <http://docs>

24. ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT) Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосовування.

25. Радул В. До уявлень про соціальне середовище вищого навчального закладу. Наукові записки / ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Випуск 131. С. 18–22.

26. Якименко Ю.І, Вдосконалення системи контролю якості вищої технічної освіти та Болонський процес // Матеріали Всеукраїнської наради ректорів вищих технічних закладів "Вища технічна освіта України і Болонський процес". — Х.: НТУ "ХП", 2004. — С. 124.

27. Романенко Ю. А. Якість освіти: суть поняття та оцінювання [Електронний ресурс] / Ю. А. Романенко. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Npdntu/pps/2009_3/romanenko.pdf.

Анкета «Задоволеність студентів навчанням в ЗАК»

Шановні студенти!

Адміністрація ЗАК звертається до Вас з проханням взяти участь в соціологічному опитуванні, мета якого з'ясувати думку студентів про ступінь задоволеності або незадоволеності навчанням в ЗАК.

Ми зацікавлені в ваших чесних відповідях, тому анкета є анонімною, а результати опитування будуть використані тільки в узагальненому вигляді після обробки.

Ми сподіваємося, що Ви доброзичливо поставитеся до заповнення анкети. Ваші відповіді допоможуть керівництву ЗАК прийняти важливі управлінські рішення.

Розділ А: Задоволеність

Спочатку ми хотіли б з'ясувати, наскільки Ви задоволені або не задоволені тими чи іншими показниками функціонування ЗАК. Використовуючи данні нижче вказівка, виберіть і обведіть цифру, відповідну ступеню Вашої задоволеності, або позначте питання знаком Н/О, якщо Ви вважаєте, що у Вас недостатньо досвіду для оцінки даного чинника. Кожному з факторів можна привласнити будь-яку оцінку від 1 до 10. Не має значення, що за деякими факторами оцінки будуть однакові.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Абсолютно
не задоволенийАбсолютно
задоволений**1. Організація навчального процесу**

1.1.1	Професійний рівень викладачів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.2	Чіткість, ясність, обґрунтованість вимог, що пред'являються викладачами в ході освітнього процесу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.3	Використання елементів наочності і технічних засобів навчання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.4	Використання новаторських методів навчання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.5	Володіння найсвіжішою інформацією, останніми розробками в своїй області	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.6	Сумлінне ставлення (відсутність запізнь, пропусків, підготовка до занять)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.7	Уміння підтримати дисципліну. порядок під час занять	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.8	Наявність творчого підходу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.9	Рівень культури викладачів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.10	Зацікавленість викладачів в зростанні навчальних досягнень і професійно-особистісному розвитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1.2 Інформаційне та бібліотечне забезпечення навчального процесу

1.2.1	Достатність комп'ютерного обладнання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.2	Сучасність комп'ютерного обладнання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.3	Сучасність програмного забезпечення	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.4	Доступність мережі Internet	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.5	Достатність бібліотечного фонду	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.6	Своєчасність поновлення бібліотечного фонду										
1.2.7	Широта вибору навчальної літератури	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.8	Наявність літератури в електронному вигляді										
1.2.9	Кваліфікованість бібліотечних працівників	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.10	Можливість доступу до повнотекстових баз даних наукових видань	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.11	Режим роботи бібліотеки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1.2.12	Кількість місць в читальному залі	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
--------	-----------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1.3 Можливість отримання у вузі додаткової підготовки

1.3.1	Додаткова підготовка з іноземної мови	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.3.2	Можливість навчатися далі в Університеті за фахом	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.3.3	Курси підвищення кваліфікації	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1.4	Рівень стипендії	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.5	Система оцінювання знань	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.6	Розклад занять і екзаменів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.7	Послідовність в викладанні дисциплін	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.8	Організація виробничої практики	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.9	Організація прийому заліків і іспитів										
1.10	Кількість практичних і лабораторних робіт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.11	Система навчальної мотивації студентів										
1.12	Організація відпрацювань	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.13	Умови для самостійної роботи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.14	Організація роботи деканату	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.15	Можливість міжнародного обміну	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.16	Працевлаштування за фахом	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2 Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу

2.1 Стан аудиторного фонду

2.1.1	Достатня кількість лабораторій і спеціалізованих аудиторій	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.2	Зручність навчальних аудиторій, меблів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.3	Стан навчальних дошок	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.4	Акустика лекційних аудиторій	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.5	Санітарно-гігієнічний стан і кліматичні параметри повітря приміщень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.6	Стан коридорів										

3. Організація дистанційної роботи студентів

3.1	Змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.2	Використання віртуальних тренажерів і лабораторій	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.3	Можливість участі в дистанційних олімпіадах	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.4	Використання платформи Moodle	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.5	Організація зворотнього зв'язку з викладачем	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Соціально-побутові умови

4.1 Рівень надання соціальних послуг в гуртожитку

4.1.1	Ціни на проживання в гуртожитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.1.2	Оперативність надання гуртожитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.1.3	Умови проживання в гуртожитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4.2	Рівень медичного обслуговування	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.3	Організація харчування	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.4	Організація спортивно-оздоровчої роботи										
4.5	Організація культурно-дозвілєвої діяльності	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.6	Організація соціально-психологічної допомоги	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4.7	Діяльність студентського профкому	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.8	Робота гардероба	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.9	Санітарно-гігієнічний стан туалетів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Соціально-психологічний клімат

5.1	Престиж Коледжу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.2	Взаємовідносини між викладачами і студентами										
5.3	Морально-психологічна атмосфера в вузі	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.4	Поінформованість про діяльність вузу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.5	Зацікавленість адміністрації вузу життям і побутом студентів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.6	Враховання думки студентів з питань організації навчального процесу і дозвіллєвих заходів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

В останньому розділі ми просимо Вас дати коротку інформацію про себе, так як ці відомості будуть сприяти більш точному аналізу результатів проведеного опитування. При заповненні даного розділу анкети обведіть ті варіанти відповідей, з якими Ви згодні, а якщо такі варіанти відсутні, то в графі «Інше» напишіть свій варіант відповіді.

1. Чи доводиться Вам поєднувати роботу з навчанням?

1. Да   2. Ні   3. Іноді

2. Якщо Ви працюєте, чи пов'язана Ваша робота з одержуваною спеціальністю?

1. Так, пов'язана   2. Не дуже пов'язана   3. Ніяк не пов'язана

3. Якщо Ви працюєте, чи заважає робота Вашому навчанню?

1. Да   2. Ні   3. Коли як

4. Чому Ви вибрали саме ЗАК?

1. Тут дають гарну освіту
2. Він ближче інших розташований до дому
3. Знайомі порадили
4. Навчаються знайомі, родичі
5. Чув про нього багато хорошого
6. Інша

5. Ваш вік (Обведіть відповідний інтервал)

1. 17-19;   2. 20-22;   3. 23-25;

6. Ваша стать

1. чоловіча   2. жіноча

7 Курс, на якому Ви навчатесь

1. перший;   2. другий;   3. третій;   4. четвертий;

8. Спеціальність

9. Де Ви живете?

1. У гуртожитку
2. З батьками
3. Маю своє житло
4. Знімаю квартиру

10 Що, на Вашу думку, необхідно зробити для вдосконалення навчального процесу?

Дякуємо за участь в опитуванні!